مالک عن نافع ان عبد اللہ بن عمر لا یقرأ فی الصلوۃ علی الجنازۃ

موطا مالک ۲۱۰

مسئلہ فاتحہ فی الجنازہ کا تحقیقی او امثال بحث اور احادیث فاتحہ فی الجنازۃ کے

سنسنی خیز انکشافات

اور مذہب حنفی کی زبردست اور ٹھوس دلائل کا تذکرہ المسمی با

الحجج الواضحۃ الجلیۃ

فی اثبات

الجنازۃ علی مذہب الحنفیۃ

والرد علی

ھُمَزَۃٍ لُمَزَۃٍ غَبِیَّۃٍ

بقلم

الاحقر الافقر سعید اللہ برق بن سید حبیب بن الدولۃ بن طالب بن حضرت حسن مشوانی
عفی عنہم الباری

خادم

جماعت اشاعۃ التوحید والسنۃ شہر مردان

معاویه بن معاویه باره کښې تفصیل ص۱۵ و ص۱۶

عمر رض خلق په غلو و تکبیر و نورا جمع کول ص۱۷ و ص۱۸ و ص۱۹

امام احمد ابن حنبل رح په جنازه کښې قرأت نه مني ص۲۰ و ص۲۱

په جنازه کښې ثنا دلیل ثابت دی تفصیلی بحث ص۲۰ نا تر ص۳۰ پوری

په جنازه کښې قرأت یعنی فاتحه دلیل څه حیثیت لری تفصیلی بحث ص۳۰ نا تر ص۴۲ پوری

د غیر مقلدین د لائل او د حنفی تفصیلی جوابات ص۴۳ نا تر ص۷۰ پوری

د مزی احناف انصاف ص۷۱ و ص۷۲

بعضی حوالاجات چې جنازه په پټه کول پکار دی نه چې په جهر ص۷۶ و ص۷۷

د واشبعی او د حنفی جوابات ص۷۸ و ص۷۹

خاتمه

(۱) ایا مقلد عالم نه وی تفصیلی جوابات ص۸۰ و ص۸۱

(۲) مقلدین اتباع او تقلید یو شے گنړی او د داد وه جاهلانه تقلیدی جواب ص۸۲ و ص۸۲ نا تر ص۸۹ پوری

(۳) مقلدین تمثا تعجبیان دی د جواب ص۸۹ و ص۹۰

(۴) مزهبونه صرف څلور دی جواب ص۹۰ و ص۹۱

(۵) تقلید په کومو مسائل کښې کیږی ص۹۴ نا ص۹۵ پوری

(۶) د غیر مقلدینو اسلام او څلور مزهبونه ما یو بدعت دے جواب ص۹۱ نا ص۹۶ پوری

(۶) د غیر مقلدینو اجتهاد ص۹۶ نا تر ص۱۰۰ پوری

(۷) مدح للشیخ محمد یار بادشاه صاحب رح ص۱۰۲

(۸) مدح شیخ محمد طیب طاهر رح ص۱۰۷

الحمدلله د دی کتاب مکمله مطالعه په یوگینه کی د شوا

آ 2.7 برننر جمعرات 27 جولائی 2017 ع

60

مالک عن نافع ان عبداللہ بن عمر لایقرأ فی الصلوۃ علی الجنازۃ

موطا مالک ۲۱۰

مسئلہ فاتحہ فی الجنازہ کا تحقیقی اور بے مثال بحث اور احادیث فاتحہ فی الجنازہ کے

سنسنی خیز انکشافات

اور مذہب حنفی کی زبردست اور ٹھوس دلائل کا تذکرہ المسمی با

الحجج الواضحة الجلية

فی اثبات

الجنازة علی مذهب الحنفية

والرد علی

هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ غَبِيَّة

بقلم

الاحقر الافقر سعید اللہ برق بن سید حبیب بن الدولة بن طالب بن حضرت حسن مشوانی

عفی عنهم الباری

حدد

جماعت اشاعة التوحید والسنة [illegible]

فهرس الکتاب

بسم اللہ الرحمن الرحیم

صورۃ ما قرّضہ

الفاضل العلامة والشّاب الفهامة اية الله فی العالمین وامام المجاهدین شیخ التفسیر والحدیث مدیر بیت العلمیة وامیر اشاعة التوحید والسنة العالمیة محمد طیب طاهری مدظلہ العالی۔

الحمد للہ وحدہ والصلوۃ والسلام علی من لا نبی بعدہ وعلی آلہ واصحابہ اجمعین ۔ اما بعد

په هر دور کښې الله تعالیٰ دحنیل دین د خدمت او د دین د مدافعت د پاره حق پرست پیدا کړي او حقیقت دا دے چه دین ته نقصان کله د هغه چا د لاسه رسیدلے چه بے دینه وو او کله د پیر هغه چا د لاسه چه د دین په جامه کښې راغلل او وو بے دینه او علم یئے صرف د دنیاوی مفاد و ذریعه گرځولے وه ۔ په هندوستان او پاکستان کښې دا قسمه خلق ډیر وو چه په عوامو یئے دین گډوډ کړو خو الحمدلله چه الله تعالیٰ ځوانان پیدا کړي لوهغوی مدافعت کوي یو د هغه نه مولوی سعید الله صاحب دے چه دا رساله او د غسې نورې رسالې یئے تصنیف کړې دي الله تعالیٰ دِ دده علم، عمل او ژوند کښې ډیر خیر او برکت واچوي۔ آمین ثم آمین۔

احقر محمد طیب طاهري

۲۹ محرم الحرام ۱۴۲۲ هجري

تقریظ

العلامة الشیخ الجلیل الذکی المفتی فی الجامعة الامام
محمد طاهر پنج پیر الشیخ سراج الدینؒ

الحمد للّٰہ ثم الحمد للّٰہ رب العزت د خپل دین د حفاظت دپاره
چه د هر چانه کار اخلی نو اخستے یئے شی زهٔ دعا گویم د اللّٰہ پاک په
دربار کښې چه د مولانا سعید اللّٰہ برق په علم او عمل او عمر کښې
خیر او برکت واچوی چه سره د کم عمرئ نه بهترینه دفاع
دَ جانبه د احنافو نه یئے کړے ده او د مؤلف مذکوره بله رساله
هم د قابل وصف ده۔ ما مختصراً څه مواضع د دے رسالے
اوکتل۔ د فاعًا او سکتًا للخصم کافی شافی ده۔
اللّٰہ تبارک و تعالیٰ دِ دا مولفه د دی لپاره او خُموں بن
لپاره د نجات ذریعه اوگرځوی۔

احقر سراج الدین عفی عنہ

تقریظ

مفسر الدہر، محدث العصر شیخ القرآن والحدیث بدر العلماء
شمس الفضلاء شیخ الحدیث فی الجامعۃ محمد طاہر پنج پیر
محمد یار بادشاہ صاحب

الحمد للہ وکفٰی وسلام علی عبادہ
الذین اصطفٰی
اما بعد ! فقد طالعت بعض مقامات هذه
الرسالة فوجدتها حاوية وجامعة لدلائل
الاحناف فی هذه المسئلة مع اجوبة عن دلائل
الخصم وهی جامعة فی افحام الخصم واسكاته
فجزى الله لمؤلفه جزاءً جزيلاً وبارک فی
عمره وعلمه وعمله ونفع الله تعالٰى بهذه الرسالة
للمسلمين ۔

وانا الاحقر محمد یار بادشاہ صاحب
ابو نعمت اللہ خادم القرآن والحدیث

سرنزه

بسم الله الرحمٰن الرحيم

الحمد لله الذى جعل فى كل زمان بقايا من اهل العلم والتقوٰى
يدعون من ضل الى الهدٰى
ويُبصّرون بنور الله اهل العمٰى والهوٰى
وينصرون بالبراهين القاطعة الطريقة الحنفية البيضاء
ويرشدون بالدلائل الواضحه اهل الجهالة والردٰى
وجعل طائفة من العصابة الحنفية بالحق قائمين
ولاهل الهوٰى والضلالة دامغين
لا يضرهم من خالفهم حتى يجعلهم الله غالبين
اولٰئك حزب الله الا ان حزب الله هم المفلحون
ثم الحمد لله الذى قال . اولا يرون انهم يفتنون فى
كل عام مرةً او مرتين ثم لا يتوبون ولا هم يذكرون ٥
واذا ما انزلت سورة نظر بعضهم الى بعض هل يرٰكم من
احد ثم انصرفوا صرف الله قلوبهم بانهم قوم لا يفقهون (١)

---

(١) التوبة ١٢٦ / ١٢٧

والصلوٰة والسلام علی رسوله الذی قال
خیرکم فی الجاهلیة خیرکم فی الاسلام اذا فقهوا (۱)
وعلی اله واصحابه اجمعین الی یوم القیٰمة یوم الدین

اما بعد!

په سنه ۲۰۰۱ د مارچ په ۵ تاریخ عیدالاضحیٰ نه لږ وړاندې مولانا عبدالعزیز نورستانی د مردان د ضلعے د اکبرآباد کلی په خواکښې تقریر کړے وو چه حنفیان په جنازه کښې فاتحه نه وائی دا خه نه کوی فاتحه وئیل پکښې ضروری دی او جنازه جهری کول پکار دی او دا اولیٰ او غوره دی (دا یئے تقیهٔ وئیلی وو) لیکن بیا ماته یو کتاب مسمّٰی بالتحقیقات ملاوشو چه په هغے باندے د مولوی عبدالسلام او مولوی عبدالعزیز او مولوی غلام الله تصدیقات وو په هغے کښې یئے فاتحه فرض کنړلی وه په جنازه کښې او ثناء (سبحنك اللهم الخ) یئے بدعت کنړلے وه په جنازه کښې نو موږ د دے مسئلے په موضع کیچوړی پشاور کښې لږ وضاحت اوکړو او د امام ابوحنیفهؒ دلائل مو په دے باندے پیش کړل - د هغے نه روسته بعض غیر مقلدینو باندے خاربنږ اولګیده نو دے مسئلے ته یئے زیات زور ورکړو او پراپیګنډه یئے شروع کړه چه احناف یهودیان دی دوی حدیث نه منی د حدیث مقابله کښې اقوال اخلی او بعضو

---

(۱) اخرجه البخاری فی ۴۹۷/۱ واللفظ له ومسلم فی ۳۰۷/۲

پکښې او وئيل چه احناف جهري جنازې ته بدعت وائي نو موږ خپل قلم ته حرکت ورکړو چه لږ غوندې مرهم د دوی په دې خارښ اولګوو۔

نو دا رساله مو اوليکله حسبةً لرضاء الله چه د دې لاندې خبرو وضاحت به پکښې وی۔

(۱) آيا ثناء ويل جنازه کښې بدعت دې ؟

(۲) د حنفيانو په دې کښې څه موقف دې ؟

(۳) جهري جنازې ته څوک بدعت وائي ؟

او دا مو مرتبه کړه په يوه مقدمه او په څو فصلونو باندې مقدمه کښې ۔ اقسام د حديثو بيانولې شي او د دې خبرې وضاحت کولې شي چه آيا ټول حديثونه صحيحه په بخاری او مسلم کښې منحصر دی او که په نورو کتابونو کښې هم شته دی ؟

اول فصل کښې شرائط جنازه

دويم کښې تکبيرات جنازه

دريم کښې ثناء ويل جنازه کښې

څلورم کښې : قراۃ في الجنازه (يعنی فاتحه وغيره ويل)

پنځم کښې د جهري او د خفيه بيان کولې شي

خاتمه کښې بعض شبهات مزخرفه د غير مقلدينو نولې شي۔

وبالله التوفيق ومنه الوصول الى التحقيق

مقدمه

په دے کښې دا خبره واضحه کول غواړم چه حدیث په څو قسمه دی تول صحیح حدیثونه په بخاری او مسلم کښې منحصر دی او که په نورو کتابونو د حدیثونو کښې هم شته دے؟

متواتر: هغه حدیث دے چه هر زمانه کښې دومره راویان دومره زیات وی چه د هغوی اتفاق په دروغو محال وی.

مشهور: هغه حدیث دی اګرچه متواتر نه دی مګر هر دور کښې زیاتو راویانو د هغه روایت کړے وی.

عزیز: هغه حدیث دی چه د هغه په سند کښې کم از کم دوه راویان وی.

غریب: هغه حدیث دی چه په سند کښې کم یو ځائے کښې کم راوی یکښې منفرد وی او محض غرابت د صحت منافی نه دے د بخاری اوله او اخیرے حدیث دواړه غریب دی.

مرفوع: چه د نبی علیه السلام نه براه راست قولاً یا فعلاً یا تقریراً ثابت وی.

موقوف : هغه حدیث دی چه د صحابی یا د تابعی قول یا نقل وی او دیته اثر هم وائی۔

صحیح لذاته : هغه حدیث دی چه د هغه د سند په راویانو کښې دوه صفته موجود وی یو علمی صفت چه هغه تر ضبط او اتقان وائی او دویم عملی چه هغه ته عدالت او تقوٰی وائی نو چه راویان تام الضبط وو او د اعلیٰ درجې عادلان وو او کوم راوی پکښې نه وو غورزیدلے او څه علت او شذوذ پکښې هم نه وی دا صحیح لذاته دی۔

صحیح لغیره : هغه دی چه د هغې د سند راویان د پورته راویانو په شان نه وی لکن ثقه وی او د غه حدیث په متعدد طرقو سره نقل وی۔

حسن لذاته : هغه حدیث دی چه د صحیح لذاته ټول شرطونه پکښې موجود وی لکن ضبط کښې ئې څه نا څه کمے وی۔

حسن لغیره : چه د راوی په حفظ کښې څه کمے وی خو دا حدیث دویم سند سره هم مروی وی۔

متصل : هغه حدیث دی چه د اول نه اخره پورې ملاؤ وی او راوی پکښې نه وی غورزیدلے۔

مسند : هغه حدیث دی چه د سند د ټولو راویانو نومونه مذکور وی پکښې۔

مرسل : چه یو تابعي د پیغمبر نه روایت اوکړي د صحابي نوم وا نه اخلي.

منقطع : چه د سند په اول یا مینځ یا یو ځائے کښې یو راوي غورزید لے وي.

فردمطلق : چه د هغه په سند کښې تابعي منفرد وي.

فردنسبي : چه په سند کښې تابعي نه روستو څوک منفرد وي.

مسلسل : هغه حدیث دی چه د بیا نولو په وخت کښې هر راوي د خپل استاذ څه صفت یا حالت نقل کړے وي که هغه قولي وي یا فعلي.

معلل : هغه حدیث دی چه په ظاهره د عیبونه پاک وي لکن پټ پکښې عیب وي چه هغه ماهرین حدیث پیژني.

محکم : چه د هغه په مقابل کښې بل حدیث نه وي.

شاهد : هغه حدیث دی چه د حدیث متن د یو صحابي نه مروي وي او بل صحابي د دغه حدیث مفهوم لفظاً او معنیً یا معنیً بیان کړي.

معضل : چه په سند کښې دوه یا د دوو نه زیات راویان غورزید لے وي.

مضطرب : چه د هغه راوي مختلف شوے وي کله نوم د راوي یا متن حدیث یو شان بیانوي او کله نوم د راوي او متن حدیث بل شان بیانوي او په ظاهره راوي د یو شان درجے وي او د حدیث د ورود تقدم او تأخر

هم نه وی معلوم۔

معنعن: چه راوی پکښې حدیث په عَنْ عَنْ سره بیانوی۔

شاذ: چه راوی په روایت کښې د ثقاتو مخالفت اوکړی او دَ تطبیق کوم معقول صورت نه وی۔

منکر: چه ضعیف راوی د ثقاتو مخالفت اوکړی په حدیث کښې

مقبول: چه د راویانو د صدق د وجے نه د خه روایت دَ جمهورو په نزد قابل قبول وی۔

مردود: د راویانو صدق راجح نه وی۔

معلق: چه د مصنف د شروع سند نه یو یا زیات راویان غورزید لے وی۔

مدرج: چه په حدیث کښې د راوی خپل کلام درج شی او داوهم پیدا شی چه دا هم د حدیث فقره ده یا دَ دوو حدیثونو جدا جدا متنونه په جدا سندونو مروی دی مګر په غلطئ سره هغه په یو سند نقل کړے شوی وی۔

مقلوب: چه دَ سند په راویانو کښې تقدیم او تاخیر او شی لکه مرّة بن کعب او کعب بن مرّة او کله متن کښې قلب شوے وی۔

مصحّف: هغه دی چه تغیر د نقطی پکښې راغلے وی لکه جسم او حسم۔ نور هم شته دی لکه محرّف مختلط او ضعیف او موضوع او مجهول العین او مجهول الحال مدلس متابَع لیکن دا کافی او شافی دی۔

پاتې شوه دا خبره چه ټول صحيح حديثونه په بخاري او مسلم کښې دي او که په نورو کتابونو کښې هم شته دي زه دې لږ ذره بيان کوم۔

جلال الدين سيوطيؒ متوفي ۹۱۱ھ فرمائي او نقل کوي دَ امام بخاري نه چه

يقول ما ادخلت في الكتاب الجامع الا ما صح وتركت من الصحاح لحال الطول تدريب الراوي ص۶۲ وكذا في طبقاة الشافعيه الكبرى ص۷ ج۲ وتاريخ بغداد ص۹ ج۲	بخاريؒ فرمائي چه ما نه دي داخل کړي په خپل کتاب جامع کښې مګر صحيح او پرېښې م دي صحيح نور د وجې د اوږدوالي د کتاب نه ۔

او ابن حجرؒ او امام حازميؒ د امام بخاري نه داسې نقل کوي۔

لم اخرج في هذا الكتاب الا صحيحا وما تركت من الصحاح فهو اكثر فتح الباري ص۴ ج۱ شروط الائمة الخمسة ص۴۹	چه ما تخريج په دې کتاب کښې صرف د صحيح[1] احاديثو کړې دي او ما ډېر صحيح حديثونه پرېښې هم دي ۔

او امام ابن القيمؒ فرمائي چه

وهل قال البخاري قط ان كل حديث لم ادخله في كتابي فهو	امام بخاري دا نه دي ويلي چرته هم چه کوم حديث ما

(۱) دا د امام بخاري په نزدګني داسې حديثونه پکښې شته چه نورو امامانو د حديثو ورته ضعيف ويلي دي ۔

باطل وليس بحجة او ضعيف وكم احتج البخاري باحاديث خارج الصحيح ليس لها ذكر في صحيحه وكم صحح من حديث خارج عن صحيحه .

زادالمعاد ص ٦ ج ٢

په خپل کتاب کښې نه وي راوړي نو هغه دي غير حجت او ضعيف وي ځکه ډير ځل بخاري هم دليل نيولی دی په حديثو چه هغه په صحيح بخاري کښې نه وي او ډير ځل حديث ته يې صحيح ويلي دي چه هغه خارج وي د ده د صحيح بخاري نه .

او امام حاکم نيشاپوري ذکر کوي :

ولم يحكما ولا واحد منهما انه لم يصح من الحديث غير ما اخرجاه .

المستدرک ص ٣ ج ١

او حکم نه دے کړے بخاري او مسلم او نه يو د دوي نه چه هغه حديث به صحيح نۀ وي چه دوي يې تخريج نه وي کړے.

او امام نووي په شرح د مسلم کښې ذکر کوي چه :

فانهما لم يلتزما استيعاب الصحيح بل صح عنهما تصريحا بانهما لم يستوعباه فانهما قصدا جمع جمل من الصحيح .

نووي ص ١٦

بخاري او مسلم د ټولو صحيحو احاديثو راجمع کول په ځان نه دي لازم کړي بلکه هغوي په دے باندے خپله تصريح کړے ده هغوي صرف من جمله د صحيح احاديثو راجمع کړيدي.

او مولانا اشفاق الرحمٰن کاندهلوی فرمائی :

انهما ترکا کثیرا من الصحیح الذی حفظاه ـ حاشیه نسائی ص۵	چه بخاری او مسلم ډیر صحیح حدیثونه چه هغوی ته زده وو پرېښې دی ـ

نو محترمو ددے عبارتونو نه معلومه شوه چه صحیح حدیثونه صرف بخاری او مسلم کښې منحصر نه دی نو که څوک د نورو کتابونو صحیح حدیثونه نه منی دا به د هغوی جهل او ضلالة وی ـ او غباوة او غوایة وی ـ

دوهم فصل

د جنازے له پاره علماء کرامو شرطونه بیان کړے دی چه هغه مستنبط دی د قرآن او د حدیثونه

څه ترینه څه بیانول غواړم (لان مالا یدرک کله فلا یترک کله)

(۱) اول شرط اسلام دے چه وفات شوے بنده به مسلمان وی کافر به نه وی ځکه چه په هغوی جنازه جائز نه ده ـ لکه الله فرمائی :

ان تستغفر لهم سبعین مرة فلن یغفر الله لهم ذٰلك بانهم کفروا بالله ورسوله والله لا یهدی القوم الفسقین (بقره ۸۰)	اے پیغمبره که ته دے کافرانو له اویا ځل مغفرت او غواړے نو الله ورته مغفرت نه کوی ځکه دوی په الله او رسول کفر کړے دے او الله توفیق د هدایت نه ورکوی ناسقانوته

او الله جل جلالهٔ په بل مقام کښې د قرآن مقدس ذکر کوي:

ما کان للنبی والذین امنوا ان یستغفروا للمشرکین و لوکانوا اولی قربٰی من بعد ما تبین لهم انهم اصحٰب الجحیم (توبه ۱۱۳)	نه دی پکار پیغمبرؐ او مومنانو له چه مغفرت اوغواړی مشرکانو له اګر که دا مشرکان ئې خپل وی رښته له دینه چه ورته ښکاره شوې وی چه دا جهنمیان دی۔

او الله جل شانه فرمائي نبي علیه السلام ته :

ولا تصل علی احدٍ منهم مات ابدًا ولا تقم علی قبره انهم کفروا بالله ورسوله وماتوا وهم فسقون (توبه ۸۴)	او جنازه مه کوه په یو تن باندے هم د دیونه چه مړ شي هر کله او مه اودریږه په قبر د ده (لپاره د دعا) دوی کفر کړے دے په الله او په رسول او مړه شوے دی په فسق کښې۔

نو د دے مذکوره ایاتونو نه معلومه شوه چه په کافر باندے جنازه منع شوے ده۔

(۲) دویم شرط۔ طهارت یعني پاکوالے دے چه مړی له به غسل ورکوی او ځائے به پاک وی هغه کټ به پاک وی۔ او په دے باندے د تمام امت اتفاق دے۔

(۳) شرط۔ چه جنازه به حاضره وی او مخے ته به پرته وی د امام ځکه چرته نبي علیه السلام په غائب باندے جنازه نه ده کړے د مدینے نه بهر ډیر صحابه کرام وفات شوے دی۔

لیکن نبی علیه السلام پرے غائبانه جنازه نه ده کړے.
(ومن ادعی فعلیه البیان)

د نجاشي جنازه

نجاشي یو مسلمان بادشاه وو په حبشه یې حکومت کولو چه کله وفات شو نو هلته څوک مسلمان نه وو چه جنازه یې ورله کړے وے او نه ورله هلته چا جنازه کړے وه نو نبی علیه السلام چه خبر شو نو هغه پرے جنازه اوکړه علماء احناف ذکر کوی چه نجاشی الله په نبی علیه السلام مکشوف کړے وو او هلته یې چا مسلمان جنازه نه وه کړے او دا د نجاشی خصوصیت وو نو نبی علیه السلام پرے څکه جنازه اوکړه.
غیر مقلد عبد العزیز نورستانی احنافو او مالکیانو ته جواب ورکوی چه تاسو وایئ چه هلته څوک جنازه کونکے نه وو.
نو فرمائی چه حافظ ابن حجر ویلی دی چه ماته دا په هیڅ روایت کښ نه ده معلومه او دریم چه تاسو وایئ چه جنازه د نجاشی ورته په کشف سره ظاهره شوے وه نو د ابن حجر په تقلید کښ فرمائی چه په دے باندے هم دلیل نشته اووائی – چه دا د نجاشی خصوصیت نه وو بلکه

نبی علیه السلام په معاویه بن معاویه باندے هم غائبًا نه جنازه کړے وه او دا صحابی دے (د پیغمبر مرغ ص۲۸۲)

جواب :

تعجب دے د دا سے غیر مقلد نه چه تقلید ته شرک وائی او بیا د ابن حجر تقلید کوی د حدیثو په مقابله کښې.

زه وائیم چه دلیل نافی له نه وی پکار مثبت له پکار وی تاسو په صحیح روایت سره ثابته کړئ چه هلته مسلمانان وو او جنازه یئے ورله کړے وه.

او د دے حدیثو نه ولے سترګے پټوی چه عمران بن حصین فرمائی :

ولا نظن الا انه بین یدیه مسند احمد ص۴۴۶ ج۴	چه مونږ ګمان نه کوو بلکه دا چه دا جنازه یئے مخے ته پرته وه.

او د ابوعوانه او د صحیح ابن حبان په روایت کښې دا سے دی چه

وما نحسب الجنازة الا موضوعة بین یدیه	مونږه ګمان نه کوو مګر دا چه دا جنازه ورته مخے ته پرته وه.

او د ابن عباس رض موقوف روایت کښې دا سے راځی چه:

کشف للنبی ص عن سریر النجاشی حتی راٰه وصلی علیه المرقات ص۶۴ ج۴ وهامش الترمذی ص۱۵۳ ج۱ ط	ښکاره شو پیغمبر ع ته کټ د نجاشی نو او یئے لیده او بیا یئے مونځ اوکړه پرے.

او دا خبره یوا ځے حنفیان او مالکیان نه کوی بلکه حنبلیانو

هم تسلیم کړے ده لکه الحافظ ابن قیم فرمائی :

ومن الجائز ان یکون رفع له سریره فصلیٰ علیه و هو یرٰی صلوته علی الحاضر المشاهد وان کان علی مسافة من البعد والصحابة وان لم یروه فهم تابعون للنبیؐ فی الصلوٰة۔ زاد المعاد ص۱۴۵/۱ج	چه دا هم جائز ده چه نبي علیه السلام ته د نجاشی کټ راوچت شوے وی او پیغمبر بیا لیده خپل مونځ به حاضر باندے اوردا اګرکه په لرے مسافت باندے وه اوکه صحابو نه لیده نو هغوی د پیغمبر تابع وه مونځ کښ

بلکه د غیر مقلدینو مشر امام شوکانی هم دا توجیه ذکر کړے ده او ګورۍ نیل الاوطار ص۵۴/۴ج

لیکن کجورو دومره رانده کړے دی او دومره تعصب کښ یئے اچولے دی چه بالکل داورته بنکاری نه خو دومره مینه ورسره پکار نه ده داسے نه چه خطره جان شی ځکه کله کله داکجورے د مرګ سبب شی لکه دامام مسلم په سوانحاتو کښ راځی :

در مجلس مذاکره حدیث اورا از حدیثی پرسیدند وآن حدیث رانشناخت بمنزل خود آمد ویک سبد خرما نزد او گذاشتند در کتابهای خود آن حدیث را تجسس میکرد ویکان ویکان خرما بطریق نقل از سبد برمی داشت ومیخورد تا انکه حدیث یافته شد وخرما تمام گشت درعزه فکر علمیه اورا شعوری نماند واین کثرت اکل سبب موت او شد

(کذافی بستان المحدثین شاه عبدالعزیزؒ د صحیح مسلم ص۹)

ترجمه : په یو مجلس د حدیثو د مذاکرے کښ د یو

حدیث پو بنتنه اوشوه او هغه حدیث چاته معلوم نه وو نو امام مسلم خپل کورته راغلو او یوه تیلئ د کجورو یئ ځان سره کیخوده او په خپلو کتابونو کښ یئ د هغه حدیث لټون شروع کړهٔ او یوه یوه کجوره یئ خوړه د علم او د مطالعے په هغه مزه کښ په ځان پوهه نه شو او هغه ټوله تیلئ دَ کجورو یئ ختمه کړه او د دغه د لاسه وفات شو۔

او زهٔ وایُم چه دریمه توجیه دَ حدیث د نجاشی داهم کیدے شی چه کومه امام ابن تیمیهؒ او امام ابن قیم کړے ده۔

ان الغائب ان مات ببلدٍ لم یصلّ علیه فیه صلی علیه صلوٰة الغائب کما صلی النبیؐ علی النجاشی لانه مات بین الکفار ولم یصلّ علیه۔

منهاج السنة ص ۲۷ ج ۱ زاد المعاد ص ۱۴۹ ج ۱ وکذا فی نیل الاوطار ص ۵۴ ج ۴ وسبل السلام لامیر یمانی۔ ص

چه غائب مسلمان وفات شو په ښار دَ کافرانو کښ او مونځ پرے نه وو شوے نو مونځ به پرے کوی غائبانه لکه پیغمبرؐ چه په نجاشی کړے وو هغه د کافرو مینځ کښ مړ وو او مونځ دَ جنازے پرے نه وو شوے۔

خو چه دلته د مسلمانانو په ملک کښ مړوی او جنازه پرے هم شوے وی او بیا پرے بے حسابه جنازه کیږی دا چرته ثابت دی په حدیثو کښ ؟

پاتے شوه دا خبره چه عبد العزیز نورستانی وائی چه دَ معاویه بن معاویه جنازه پیغمبر غائبانه کړے وه۔

نو نۀ وايم عجيبه تحقيق دے داخو تقليد نه کوی حکم دَ علم نه عاری دی او بے ځايه جاری دی۔ دا روايت مجمع الزوائد صـ ٣٨/ج٢ او عمل اليوم والليلة لابن السنی صـ ٦٣ کښې موجود دے.

ليکن حافظ ابن القيم ذکر کوی:

لا يصح فان فی اسناده العلاء بن زياد ويقال زيدل قال علی بن المدينی کان يضع الحديث۔ زاد المعاد صـ ١٥٤/ج١	چه دا روايت صحيح نه دے ځکه پہ سند کښې علاء بن زياد دے چه څوک ورته زيدل وائی علی ابن المدينی فرمائی چه حديثونه دځانه جوړوی۔

او علامه ذهبیؒ او امام ابن کثيرؒ او ابن عبد البرؒ فرمائی:

وله طرق کلها ضعيفة۔ (تجريد اسماء الصحابة صـ ٩٠/ج٢ وابن کثير صـ ٢٠٩/ج٤ والاستيعاب صـ ٣٧٥/ج٣)	چه ددے حديث ټول طرق ضعيف دے۔

او امام هيثمی په دے الفاظو باندے ليکلی دی چه:

وفی السند محمد بن ابراهيم بن العلاء وهو ضعيف جداً مجمع الزوائد صـ ٣٧/ج٢	ددے په سند کښې محمد بن ابراهيم بن العلاء دے او هغه نهايت ضعيف دے۔

او امام ذهبی فرمائی:

لا نعلم فی الصحابة معاوية بن معاوية وکذالک تکلم فيه البخاری۔ نيل الاوطار صـ ٥٤/ج٤ وخزائن السنن شرح ترمذی صـ ٥٤/ج١ حصه سوم	چه نۀ په صحابو کښې معاوية بن معاوية دسرے پيژنم نه او په دے کښې امام بخاری هم کلام کړيدے۔

دویم فصل

د چا چه څه ناڅه علم په حدیثو باندے وی نو هغه ته په معلومه شوے وی چه د پیغمبر علیه السلام نه د څلورو تکبیرونو نه تر نهو پورے په جنازه کښ ثابت دی لکن عمرؓ خلق په څلورو تکبیرونو راجمع کړل او زیات تکبیرونه یے متروک کړل لکه امام طحاوی فرمائی :

عن ابراهیم قال قبض رسول اللهﷺ	ابراهیم نخعی فرمائی چه رسول اللهﷺ
والناس مختلفون فی التکبیر	کله وفات شو نو خلق د جنازے
علی الجنازة لا تشاء ان تسمع	په تکبیرونو کښ مختلف شو چا
رجلا یقول سمعت رسول الله	ویل اووهٔ دی ما د پیغمبرؐ نه
یکبر سبعًا واخر یقول سمعت	اووهٔ تکبیرونه اوریدلے دی
رسول الله یکبر خمسًا وقال	بل به ویل پنځهٔ دی ما د پیغمبرؐ نه
اخر سمعت رسول الله	پنځهٔ اوریدلے دی.
یکبر اربعًا. فاختلفوا فی	چا به یکښ ویل څلورٔ دی ما د
ذلك فکانوا علی ذالک حتی	پیغمبرؐ نه څلورٔ اوریدلے دی
قبض ابو بکر	نو دا اختلاف تر دے وو چه
فلما ولی عمرؓ ورأی	ابوبکرؓ وفات شو هر کله چه
اختلاف الناس	عمرؓ خلیفه شو او د خلقو دا
فی ذالک شق ذالک علیه	اختلاف یے اولیده نو دا پرے

جدًا فارسل الى رجال
من اصحاب رسول الله
فقال انكم معاشر اصحاب
رسول الله متى تختلفون
على الناس يختلفون من
بعدكم ومتى تجتمعون
على امرٍ يجمع الناس عليه
فانظروا امرًا تجتمعون
عليه فكانما ايقظهم
فقالوا نعم مارأيت يا
امير المؤمنين فاشر علينا
فقال عمرؓ بل اشيروا انتم علىّ
فانما انا لبشر مثلكم فتراجعوا
الامر بينهم فاجمعوا امرهم
على ان يجعلوا التكبير على الجنازة
مثل تكبير الاضحى والفطر اربع
تكبيرات فاجمع امرهم على ذالک۔

کرانه شوه نو صحابه یې راجمع
کړل ورته یې اوویل چه ترڅو
تاسو اختلاف کونکي یئ نو
روسته خلق به بیا هم په دې
کښې مختلف وي اوکه تاسې
یکښې په یو عدد راجمع شئ نو
روسته خلق به هم راجمع وي نو
هغوي ورته اوویل چه صحیح ده
ترڅو مشوره راکوې موږ ته منظوره ده
نو عمرؓ ورته اوفرمائیل چه نه
بلکه تاسو مشوره راکړئ ځکه
زهٔ انسان یم ستاسو غوندې نو
هغوي راجمع شول په څلورو
تکبیرونو لکه د عید اختر او
وړوکي اختر نو اجماع یې په
دې څلورو اوکړه

شرح معانی الآثار ص ۳۳۲ ج ۱ وکذالک قال المبارکفوری فی التحفۃ ص ۱۱۴ ج ۲

او امام نوویؒ فرمائي چه:

قال ابن عبد البر
وانعقد الاجماع بعد ذالک

ابن عبد البر فرمائیلي دي چه
منعقده شویده اجماع پس د دې نه

على اربعٍ و اجمع الفقهاء
اهل الفتوى بالامصار
على اربع على ما جاء في
الاحاديث الصحاح وما
سوى ذالك عندهم
شذوذ لا يلتفت اليه
نووى شرح مسلم
ص ۳۰۹ / ج ۱

په څلورو تکبیرونو باندے او
فقهاوُ د فتوے خاوندانو هم
اجماع کړے ده په څلورو باندے
په بنارونو کښ بناء په دے
چه په صحیح حدیثونو کښ دا څلور
ثابت دی او دے نه په غیر
شذوذ دی د التفات قابل نه
دی ۔

او دغه موصوف بیا په دے الفاظو رقمطراز دے چه :

وقد سبق ان ابن
عبد البر وغيره نقلوا
الاجماع انه لا يكبر اليوم الا
اربعا وهذا دليل على انهم
اجمعوا بعد زيد بن ارقم
نووى ص ۳۱۰ / ج ۱

مخکښ بیان شوه چه ابن
عبد البر وغیره دا اجماع نقل
کړیده چه اوس به صرف څلور
تکبیرونه ویلی شی او دا اجماع
روسته د زید بن ارقم نه
پیښ کړے ده.

دریم فصل

په دیکښ د ثناء دلائل ذکر کیږی ځکه چه لامذهبه غیر مقلدین ثناء په جنازه کښ بدعت گنړی لکه ابو یزید عبد القاهر فرمائی : سبحنك اللهم ویئل په جنازه کښ دا بدعت دے ځکه چه د امام احمد بن حنبلؒ نه تپوس اوشو د دے باره کښ نو هغه اوفرمائیل چه ما نه دی اوریدلی (۱) التحقیقات ص ۵۸۸/۵۸۹ خو ابو یزید تحقیقاتی ځان په دے نه دے پوهه کړے چه امام احمد صرف دا وائی چه ما نه دی اوریدلی هغه پرے حکم د بدعت نه دے لگولے لیکن تحقیقاتی په فتوه کښ پیش پیش دی۔

(۲) دریم دا چه امام احمد بن حنبل خو قرأت هم په جنازه کښ نه منی بلکه د هغه په باره کښ امام مرعی الحنبلیؒ فرمائی چه:

---

(۱) دا کتاب اوس لیکلے شوے دے د مصنف نوم ئیے ابو یز عبد القاهر دے چه د مولوی عبد السلام او مولوی عبد العزیز او غلام الله رحمتی او امین الله کنړی تصدیقات پرے موجود دی او مصنف پکښ ډیر خرافات او د تعصب نه کار اخستے دے چه تبصره پرے راشی انشاء الله فلا تعجل

شدد الامام احمد[1] حتی قال لایقرأ فی صلوة الجنازة شفاء الصدور ص۲۲۶ وکذافی المبدع شرح المقنع ص۲۷۹/۲۷۰
نو ځرنګه دلته خو تحقیقاتی د هغه ملګری نه دی بلکه فاتحه وئیل په جنازه کښ فرض ګنړی۔

(۳) دریم۔ دا چه په مسائل دامام احمد کښ داهم دی چه ابوداؤد قال سمعت احمد سئل اذا کبر علی الجنازة ست قال یکبر ماکبر یعنی ماروی فیه من الحدیث انه کبر واذا زاد علی

---

(۱) احمد بن حنبل۔ قال الحافظ الذهبی۔ احمد بن حنبل هو الامام حقا وشیخ الاسلام صدقا ابو عبد الله احمد بن محمد بن حنبل۔ المتوفی ۲۴۱ھ ثم ذکر الحافظ الذهبی توثیقه من ائمه النقاد انظر سیر اعلام النبلاء ۱۷۷/۱۱ الی ۳۵۸ وقال الحافظ الذهبی۔ احمد بن حنبل شیخ الاسلام سید المسلمین فی عصره۔ انظر تذکرة الحفاظ ۴۳۱/۲
وطالع ترجمة فی البدایة والنهایة ۳۳۵/۱۰ الطبقاة الکبری لابن سعد ۳۵۴/۷ التاریخ الکبیر ۵/۲ التاریخ الصغیر ۳۷۵/۲
المعرفة والتاریخ ۲۱۲/۱ الجرح والتعدیل ۲۹۲/۱
تاریخ بغداد ۴۱۲/۴ الفهرست لابن ندیم ۲۸۵
حیلة الاولیاء ۱۶۱/۹ وفیات الاعیان ۶۳/۱ طبقاة الحنابلة ۴/۱
طبقاة السبکی ۲۷/۳ النجوم الزاهرة ۳۰۴/۲
شذرات الذهب ۹۶/۲ مفتاح السعادة ۲۳۲/۲ کشف الظنون ۱۳۹۷
التهذیب ۲۲/۱ تهذیب الاسماء واللغات ۱۱۰/۱

سبع ینبغی ان یسبح به صد ۱۵۲ نو چه یوشے بدعت وی نو بیا یئے خرنگ امام احمد مناسب گنړی۔

اوس زه مقصود ته رجوع کوم چه ثناء په جنازه کښ ثابت ده په دلائلو باندے او هغه زه نمبر وار ذکر کوم۔

اول دلیل :

عن(۱) ابن ابی ملیکه قال سمعت ابن عباسؓ یقول وضع عمر بن الخطابؓ علی سریره فتکنفه الناس یدعون و یثنون و یصلون علیه قبل ان یرفع۔ رواه مسلم ص ۲۷۴ ج ۲۲

ترجمه : ابن ابی ملیکه فرمائی چه ما د ابن عباس نه اوریدلے دی چه هغه فرمائیل چه کله عمرؓ بن خطاب شهید شو او کټ کښ واچولے شو نو خلق را جمع شول چه دعائے کوله او ثنائے ویله او مونځ یئے اوکړو په عمرؓ مخکښ د پورته کیدو نه۔

نو په دے صحیح حدیث کښ ثناء ثابت ده چه د مسلم روایت دے۔ غیر مقلدین د ابن عباسؓ نه فاتحه ویئل په جنازه کښ فرض گنړی لیکن د هغے جواب به راشی انشاء الله۔

---

(۱) سند یئے دا دے : امام مسلم فرمائی چه حدثنا سعید بن عمرو الاشعثی و ابو الربیع العتکی و ابو کریب محمد بن العلاء و اللفظ لابی کریب قال ابو الربیع انا و قال الاخران انا ابن المبارک عن عمر بن سعید بن ابی حسین عن ابن ابی ملیکه قال سمعت ابن عباسؓ الخ مسلم ص ۲۷۴ ج ۲۲

دویم دلیل :

کله چه ابو حمزه د ابن عباسؓ نه د مونځ تپوس اوکړو نو ابن عباس ورته اوفرمائیل : تصلی علی الجنازة و تسبح وتکبر ولا ترکع ولا تسجد فتح الباری ص ۳۷۶/۳۷۰

چه جنازه کوے نو ثنا وایه او تکبیر کوه او رکوع او سجده مه کوه د اجنازه ده نو په دے حدیث کښ هم ثناء ثابته شوه او دا صحیح حدیث دے د دے باره کښ ابن حجر فرمائی : سنده صحیح - فتح الباری ص ۳۷۶/۳۷۰

دریم دلیل :

مالک(۱) عن سعید(۲) بن ابی سعید المقبری عن ابیه انه

---

(۱) مالک - قال الامام البخاری - قال الشافعی اذا ذکر العلماء فمالک النجم - التاریخ الکبیر ۷/۳۱۰ قال الحافظ الذهبیؒ - مالک..... الامام شیخ الاسلام حجة الامة امام دار الهجرة ابوعبدالله مالک بن انس ..... عن ابی عیینه قال - مالک عالم الحجاز وهو حجة زمانه - انظر سیر الاعلام ۵/۴۸ و تذکرة الحفاظ ۱/۲۰۷ والکاشف ۳/۹۹ دصفة الصفوة ۲/۱۷۷ لابن الجوزی وانظر تهذیب الکمال ۱۳۹۶ للحافظ المزی والبدایة والنهایة ۱۰/۱۷۴ والتهذیب ۱۰/۵ الی ۹ وانساب العرب ۱/۴۳۵ لابن حزم وتاریخ خلیفه ۲۵۱ والانساب ۱/۲۸۰ للسمعانی ومشاهیر علماء الامصار ۱۴۰/ الکامل لابن اثیر ۵/۱۰۱ تهذیب الاسماء واللغات ۲/۲۵۷ الفهرست لابن ندیم ۲۵۱

←

سأل ابا هريرة كيف تصلي على الجنازة فقال ابو هريرة........
فاذا وضعت كبرت وحمدت الله وصليت على نبية ثم اقول
الخ موطامالک ص۲۰۹ اوجزالسالک ص۲۲۸/۴ موطا محمد ص۱۶۸/۱۲
اعلاء السنن ص۲۱۱/۸
ترجمه : ابوسعيدمقبری دابو هريره نه تپوس اوکړو چه ته د
جنازے مونځ په کوم کيفيت سره کوے نوابوهريره ورته
فرمائی چه ..... کله جنازه کيښودی شی نوزهٔ تکبيراوکړم
اوثناء اووايم اوبيا درود اووايم په پيغمبرؐ باندے بيائے دعاذکر
کړے ده .
امام زرقانیؒ ددے حديث په تشريح کښ ذکرکوی چه :

وفيات الاعيان ۲/۱۳۵ حيلة الاولياء ۳۱۶ مروج الذهب ۳/۳۵۰
النجوم الزاهره ۲/۹۶ مقدمه ابن خلدون ۹۲۷ ارشادالساری ۱/۷
معارف ابن قطيبه ۲۱۸/ کشف الظنون ۲/۱۹۰۷
(۲) سعيدبن ابی سعيد کيسان المقبری ابوسعيد المدنی روی عن ابيه
وعن ابی هريرة وابی سعيد الخدری وابن عمرو انس واخرين وعنه
مالک والليث وابن ابی ذيب وخلائق واتفقوا علی توثيقه (اسعاف
المبطأ برجال الموطأ ص۱۶ للسيوطی وقال ابن المدينی وابن سعد
والعجلی وابوزرعه والنسائی ثقة وقال ابن خراش ثقة جليل اثبت
الناس وقال ابوحاتم صدوق. التهذيب ۳۸/۴ وقال الواقدی
ابوسعيد کيسان المقبری ثقة کثيرالحديث. التهذيب ص۱۵۳/۸

فیه - ای فی قوله حمدت - انه - ای اباهریرة - لم یکن یری القرأة فی صلوتها ص ۱۳/۲۲ وکذا فی اعلاء السنن ص ۲۱۱/۸

په دے قول کښې چه حمدت دے ابوهریرة دلیل نیولے دے چه قراءة پکښې نشته جنازه کښې نو څوک چه وائي چه حمدت نه مراد الحمد لله فاتحه ده نو دا غلطه ده بلکه فاتحه خو بیا قراءة شو مراد د دے نه ثناء کښې سبحنک اللهم وبحمدک دے کما فی المبسوط ۲۲۴/ للامام محمد وفتح القدیر ۲/۵۸ والهدایه ۱۲۵/۱ والعینی شرح کنز ۱۱۶/۱ والمستخلص ۳۱۸

څلورم دلیل : ما رواه ابن ابی شیبه (۱)

---

(۱) قال الحافظ ابن ابی حاتم - عبد الله بن محمد بن ابی شیبه ..... سئل ابی عنه فقال کوفی ثقة - الجرح والتعدیل ۵/۱۶۰ قال الحافظ الذهبی ..... ابن ابی شیبه عبدالله بن محمد ..... الامام العلم سید الحفاظ و صاحب الکتب الکبار والمسند والمصنف والتفسیر قال احمد بن عبد الله العجلی کان ابوبکر ثقة حافظا للحدیث وقال عمرو بن علی الفلاس ما رئیت احدا احفظ من ابی بکر بن ابی شیبه - سیر الاعلام ۱۲۲/۱۱ وانظر ترجمته فی تذکرة الحفاظ ۴۳۲/۲ والمیزان ۴۹۰/۲ وتاریخ بغداد ۶۶/۱۰ والبدایة والنهایة ۳۶۵/۱۰ والتهذیب ۲/۶ والتقریب ۱۸۷ والتاریخ الصغیر ۳۶۵/۲ تهذیب الکمال ۳۴/۷۲ وشذرات الذهب ۸۵/۲ والعبر للذهبی ۴۲۱/۱

قال حدثنا حفص[1] بن غياث عن اشعث[2] عن الشعبى[3] قال في التكبيرة الاولى يبدأ بحمد الله والثناء عليه والثانيه صلوة على النبىﷺ والثالثة دعاء للميت والرابعة تسليم۔

المصنف لابن ابى شيبه ص۲۹۵/ج۳ وعبدالرزاق ص۴۹۱/ج۳

---

(۱) حفص بن غياث ـ قال ابن حجر عن ابن معين ثقة وقال صاحب حديث له معرفة وقال العجلى ثقه مامون فقيه وقال يعقوب ثقة وقال يحيىٰ بن سعيد اوثق اصحاب الاعمش حفص بن غياث وقال ابن نمير كان حفص اعلم بالحديث من ابن ادريس وقال ابو حاتم حفص اتقن واحفظ من ابى خالد الاحمر وقال النسائى وابن خراش ثقة ـ التهذيب ۲/۴۱۶

(۲) اشعث ـ قال الثورى اشعث اثبت من مجالد وقال الدورى عن ابن معين اشعث بن سوار احب الى من اسماعيل بن مسلم وسمع من الشعبى ولم يسمع من ابراهيم ـ التهذيب ۱/۳۵۳ وقال الالبانى حسبک منهم يحيىٰ بن معين فقال فيه ـ اى فى ذاذان ـ ثقة ـ سلسلة الاحاديث الضعيفه ۲/۲۳۳ ـ وقال الذهبى ـ روى ابن الدورقى عن يحيىٰ ـ اشعث بن سوار الكوفى ثقة ـ ميزان الاعتدال ۱/۲۶۴ ۱/۲۶۴

(۳) الشعبى ـ المتوفى ۱۰۳ھ عن عاصم الاحول قال ماريئت اماما فى الحديث اعلم من الشعبى فى الكوفة والحجاز والبصرة ـ تذكرة الحفاظ ۱/۷۹ قال الذهبى عن ابى حصين ما رئيت افقه من الشعبى وقال الذهبىؒ هو اكبر شيخ لابى حنيفة تذكرة ۱/۷۵ وانه حافظ فقيه متقن وعلامة التابعين ۱/۷۴ مختصرا

ترجمه : امام شعبیؒ فرمائی ۔ دا ډیر لوئے امام دے چه دَ صحابو په موجودګئ کښ به ده فتوے ورکولے نو دا فرمائی چه اول تکبیر دَ جنازے کښ ثناء صفت نه د الله دی دویم کښ درود شریف په پیغمبر باندے دریم دعاده مړی ته څلورم نه پس سلام دے ۔

پنځم دلیل :

ما رواه ابن ابی شیبه قال حدثنا محمد بن(۱) فضیل عن العلاء(۲) بن المسیب عن ابیه(۳) عن علیؓ انه کان اذا صلیٰ علی میت

(۱) محمد بن فضیل ۔ قال عثمان الدارمی عن ابن معین ثقة وقال ابوزرعه صدوق من اهل العلم وقال ابوحاتم شیخ وقال النسائی لیس به بأس وذکره ابن حبان فی الثقات .... وقال ابن سعد کان ثقة صدوقا کثیر الحدیث قال علی بن المدینی کان ثقة ثبتا فی الحدیث وقال الدارقطنی کان ثبتا فی الحدیث ۔ تهذیب التهذیب ۴۰۶/۹ ۔ واستدل ناصر الدین البانی بحدیثه فی رسالة صلوٰة التراویح ۶۷

(۲) العلاء بن المسیب ۔ قال ابن معین ثقه مامون وقال ابوحاتم صالح الحدیث وقال ابن عمار ثقة یحتج بحدیثه وذکره ابن حبان فی الثقات وقال العجلی ثقة وابوه من خیار التابعین وقال یعقوب بن سفیان الکوفی ثقة وقال ابن سعد کان ثقة ۔ تهذیب التهذیب ۱۹۲/۸ و ۱۹۳/۸

(۳) المسیب ۔ هو المسیب بن عبد الرحمٰن ۔ قال ابن حجر تابعی کبیر شهد القادسیة ۔ انظر التهذیب ۱۱۵/۴ واللسان ۳۹/۶

يبدأ بحمد الله ويصلي على النبیﷺ ثم يقول اللهم اغفر لاحياءنا وامواتنا۔ المصنف لابن ابی شیبه ۲۹۵/۳

ترجمه : علیؓ چه به کله په مړي جنازه کوله نو اول به يئ ثناء دَ الله اووئیله بیا به یئ درود اووئیل بیا به یئ داڈعا ویله چه اللهم اغفر لاحیاءنا وامواتنا الخ

نو په دے حدیث کښ یوخو ثناء ثابت شوه دویم داحناف دادعا چه اللهم اغفر لاحیاءنا وامواتنا الخ

نو ثناء ته په جنازه کښ بدعت وئیل دادابویزید جهل دے یاغوایت او سرکشی ده۔

او ابویزید جنازی ته مونځ وائی لکه التحقیقات ص۱۰ او بیا یئ د ځان ته مقدمات جوړ کړے دی چه جنازه مونځ شو او مونځ په غیر دَ فاتحے نه کیږی نو زه هم وایم چه جنازه مونځ شو نو

شپږم دلیل :

عن عائشةؓ قالت كان رسول اللهﷺ يفتتح الصلوٰة وكان يقول سبحنك اللهم الخ قال الحاكم صحيح الاسناد المستدرك ص۲۳۵/۱ وقال الذهبي على شرطهما المستدرك ط۲۳۶/۱

ترجمه : عائشه رضی الله عنها فرمائی چه نبی علیه السلام به کله هم مونځ شروع کولو نو وئیل به یئ سبحنک اللهم وبحمدک وتبارک اسمک وتعالیٰ جدک ولا اله غیرک

او داحدیث صحیح دے په شرطونو دامام بخاری او دامام

مسلم برابر دی خوچار یشتیاو ئیلی دی ۔

چشم بینا تو پہلے کر پیدا : پھر یہ کہنا کہ کوہ طور نہیں

اووم دلیل :

عن انس رض قال کان رسول الله اذا افتتح الصلوۃ یقول سبحنک اللھم الخ رواہ الطبرانی فی الاوسط ورجاله موثقون ورواہ الھیثمی فی مجمع الزوائد ۱۰۷/۲ وقال العلامه ابن قدامه رواته کلھم ثقات المغنی ۵۲۲/۱ وقال الامام الدارقطنی ایضا رواته ثقات انظر تعلیق المغنی ۱۱۳/۱

ترجمه : انس رضی الله عنه فرمائی چه نبی علیه السلام چه به مونځ شروع کولو نو سبحنک اللھم به یئے وئیل الخ

اتم دلیل :

وفی الجامع الصغیر ۱۰۲/۲ کان ؐ اذا افتتح الصلوۃ قال سبحنک اللھم وبحمدک وتبارک اسمک وتعالیٰ جدک ولا اله غیرک

وفی السراج المنیر قال الشیخ حدیث صحیح ۱۲۴/۳ وعن ابن عمر رض بمثله فی الصحیح للامام مسلم ۱۷۲/۱

ترجمه : په جامع الصغیر کښی روایت دے چه نبی علیه السلام به مونځ شروع کولو نو سبحنک اللھم الخ به یئے وئیل او دَ ابن عمر رض نه هم دغه ثناء په مونځ کښی نقل ده لکه په صحیح مسلم کښی روایت دے ۔

او حافظ ابن قیمؒ فرمائی :
امام احمد بن حنبل په مانځه کښې سبحنک اللهم الخ زیاته
خوښوی ځکه چه دا د ابن عمرؓ نه په صحیح سند سره ثابت
ده - زاد المعاد ۵۲/۱

نو د دے مذکوره روایتونو نه ثابته شوه چه ثناء ویل په
مونځ کښې ثابت ده او ابویزید او نور غیرمقلدین جنازے
ته مونځ وائی نو دا پکښې بیا ثابت ده نو بدعت ویل ورته
جهل او ضلالت دے او یا طغیان او غوایت دے

شلورم فصل

په دے کښې د دے خبرے وضاحت کولے شی چه
قرأت کول (یعنی فاتحه او نور قرآن ویل) په جنازه کښې څه
حیثیت لری په دے باندے تاسو ته احادیث وراندے
کولے شی چونکه د نبی علیه السلام نه خو فاتحه ویل په
جنازه کښې نه ده ثابت لکه العلامه اشفاق الرحمٰن کاندهلوی
ذکر کوی :

نُقِلَ فِیهَا دعاءه علیه السلام علی الجنائز ولم ینقل انه قرأ۔
کشف المغطا ص ۲۱

ترجمه : په جنازه کښې د پیغمبر علیه السلام نه دعا کول نقل
شوے دی لیکن قراءة ترینه نه دے نقل شوے ۔

نو د پیغمبر علیه السلام نه خود قرأة په باب کښ په جنازه کښ څه نه دی ثابت نو را به شو صحابه کرام و ته چه دهغوی نه په کښ څه تشریح مونږ ته نقل شوے ده نو اول باب دمنفی ذکر کوو۔

(۱) مالک عن نافع[۱] أن عبد[۲] الله بن عمر لا یقرأ فی الصلوة علی الجنازة۔ موطا امالک ص۲۱۰ اوجز المسالک ۲۳۰/۴ ابن ابی شیبه ص ۲۹۸/۳

---

(۱) نافع۔ قال الحافظ ابن ابی حاتم۔ نافع بن عمر الجمحی وهو ابن عمر بن عبدالله بن جمیل روی عن ابن ابی ملیکه الخ ..... عن یحیٰ بن معین انه قال نافع بن عمر ثقة وانظر توثیقة فی الجرح والتعدیل ۴۵۶/۸ مشاهیر علماء الامصار ۱۴۸/ تهذیب الکمال ۱۴۰۴ سیر اعلام النبلاء ۴۳۳/۷ العقد الثمین ۳۲۶/۷ والتهذیب ۴۰۹/۱۰ الطبقات الکبری لابن سعد ۴۹۴/۵ تذکرة الحفاظ ۲۳۱/۱ میزان الاعتدال ۲۴۱/۴ التقریب ۳۵۵/ خلاصه تذهیب الکمال ۳۹۹

(۲) عبدالله بن عمر۔ قال الحافظ الذهبیؒ۔ عبدالله بن عمر بن الخطابؓ الامام القدوة شیخ الاسلام ابو عبدالرحمٰن القرشی۔ انظر ترجمته فی سیر الاعلام ۲۰۳/۳ والطبقات لابن سعد ۳۷۳/۲ والتاریخ الکبیر ۱۲۵-۲/۵ الجرح والتعدیل ۱۰۷/۵ حلیة الاولیاء ۲۹۲/۱ تاریخ بغداد ۱۷۱/۱ وفیات الاعیان ۲۸/۳ البدایه والنهایة ۴/۹ النجوم الزاهره ۱۹۲/۱ کتاب الثقات ۲۰۹/۳ اسد الغابة ۲۲۷/۳ طبقات الفقهاء ۳۶/ فائده: قال الامام السیوطی۔ قال الامام البخاری اصح الاسانید مالک عن نافع عن ابن عمرؓ۔ انظر۔ اسعاف المبطا برجال الموطا ۴۰/ فهذا اصح الاسانید تدریب۔

ترجمه: نافع فرمائی چه عبد الله بن عمرؓ به په جنازه کښې قرأة نه کولو (یعنی فاتحه وغیره به یې نه ویل) قرأة ویلے کیږی د قرآن لوستلو ته مطلق لوستلو ته نه وائی چه بعض ناپوهه دا اعتراض اوکړی چه بیا خو نورے دعا گانے به یې هم نه وی لوستلې هسے چپ چاپ ولاړ وو څه

نو دا سے نه ده قرأت د قرآن قرأت ته ویلے کیږی او فاتحه قرآن دے نو عبد الله بن عمرؓ نه فاتحه لوستله په جنازه کښې او نه یې نور قرآن لوستلو۔

(۲) ابوبکر بن ابی شیبه د سالم(۱) قول نقل کړیدے هغه فرمائی:

لا قراءة علی الجنازة۔ المصنف لابن ابی شیبه ۲۹۹/۳ اوجز المسالک ۲۳۶/۴

چه جنازه کښې د سره قرأت نشته دے۔

---

(۱) سالم۔ هو سالم بن عبد الله بن امیر المؤمنین عمر بن الخطابؓ۔ قال الحافظ الذهبی۔ سالم بن عبد الله الامام الزاهد الحافظ مفتی المدینة المنورة وطالع التفصیل فی سیر الاعلام ۴۵۷/۴ والطبقات لابن سعد ۱۹۵/۵ وطبقات خلیفة ۲۱۱۳ والتاریخ الکبیر ۱۱۰/۵ والجرح والتعدیل ۱۸۴/۴ وتذکرة الحفاظ ۸۲/۱ والبدایة والنهایة ۲۳۴/۹ والتهذیب ۴۳۶/۳ والنجوم الزاهره ۲۵۶/۱ وطبقات الحفاظ للسیوطی ۳۳ وشذرات الذهب ۱۳۳/۱ وتهذیب ابن عساکر ۵۰/۶ وفیات الاعیان ۳۴۹/۲ تهذیب الکمال ۴۶۲ غایة النهایة ۳۰۱/۱۔ وانظر التفصیل للعلامة النبیل فی السیف الصقیل ۸۰ للعلامة الشیخ خان بادشاه مدظلہ العالی۔

٣) ابوبکر ابن ابی شیبہ د عطا[1] او د طاؤس[2] رحمهما الله قول نقل کړے دے زمانې : کانا ینکران القرأة على الجنازة۔

---

(١) عطاء ۔ هو عطاء بن ابی رباح ۔ قال ابن حبان کان من سادات التابعين وکان المقدم فی الصالحين مع الفقه والورع ۔ مشاهير علماء الامصار رقم ٥٨٩ ۔ ٨ وقال الحافظ ابن ابی حاتم ۔ عن ابن معين قال عطا ثقة ۔ قال سئل ابو زرعه عن عطاء فقال مکی ثقة ۔ انظر الجرح والتعديل ٣٣٠ /٦ وانظر ترجمته فی تاريخ الثقات ٣٣٢ وسير اعلام النبلاء ٧٨/٥ والميزان ٧٠/٣ و تهذيب الكمال ٩٣٣ والعقد الثمين ٨٤/٦ والبدايه والنهاية ٣٠٦ /٩ وغاية النهاية ٥١٣ /١ والتهذيب ١٩٩/٧ والمعرفة والتاريخ ٧٠١/١ وفيات الاعيان ٢٦١ /٣ التاريخ الكبير ٤٦٣ /٦ التاريخ الصغير ٢٧٧ /١ المعارف لابن قطيبه ١٩٦ النجوم الزاهره ٢٧٣/١ حلية الاولياء ٣١٠ /٣ مفتاح السعادة ١٧ /٢ التقريب ٢٣٩ شذرات الذهب ١٤٧/١ انظر التفصيل فی القول المبين من ١٧١ الى ١٧٤ للعلامة الشيخ الفاضل خان بادشاه مظله العالی ۔

(٢) طاوس ۔ قال السيوطی طاوس بن كيسان اليمانی ابو عبد الرحمن الحميری احد الائمة الاعلام روى عن ابی هريرة وزيد بن ارقم وجابر و ابن عمرو ابن عباس وعائشه وعنه ابنه عبد الله ومجاهد والزهری وخلائق قال ابن حبان كان من عباد اهل اليمن ومن سادات التابعين حج اربعين حجة وكان مستجاب الدعوات مات سنة ست ومأة ۔ اسعاف المبطا ٢٠ ۔

المصنف ۲۹۹/۳ (۱)
چه عطا او طاوس دواړو به انکار کولو د قرأة کولو نه په جنازه کښ

(۱) والاثار الاخر فی هذا الباب ماروی ابوبکر بن ابی شیبه - قال حدثنا اسماعیل بن علیه عن ایوب عن محمد انه کان لا یقرأ علی المیت ۲۹۸/۳
وحدثنا عبد الاعلی وغندر عن عون عن ابی المنهال قال سألت ابا العالیة عن القراءة فی الصلوة علی الجنازة بفاتحة الکتب فقال ماکنت احسب ان فاتحة الکتب تقرأ الا فی صلوة فیها رکوع وسجود ۲۹۹/۳
قال وحدثنا وکیع عن موسٰی بن علی عن ابیه قال قلت لفضاله بن عبید هل یقرأ علی المیت شیئ قال لا ۲۹۹/۳
قال- وحدثنا وکیع عن سعید عن عبد الله بن ایاس عن ابراهیم وعن الحصین عن الشعبیؒ قال لیس فی الجنازة قراءة ۲۹۹/۳
قال وحدثنا معتمر عن سلیمان عن اسحاق بن سوید عن بکر بن عبد الله قال لا اعلم فیها قراءة ۲۹۹/۳
قال- وحدثنا سفیان بن عیینه عن عمرو عن ابی معبد عن ابن عباس انه کان یجمع الناس بالحمد ویکبر علی الجنازة ۲۹۹/۳
فهذه الاثار تدل علی ان الجنازة لیس فیها قراءة القرآن ولذا بوب الامام الحافظ ابن ابی شیبه بترک القرأة علی هذه الاثار ولانه لم ینقل عن النبیؐ فیها قراءة القرآن واما قوله علیه السلام لاصلوة الا بفاتحة الکتب فسیأتی تشریحه انشاء الله تعالیٰ مع الاجوبة من الاحادیث الاخر فلا تعجل

نو که قرأت د فاتحه فرض وی یا واجب وی یا داسے لازمی وی نو د دواړه تابعین حضرات او امام سالم ترینه انکار ولے کوی. ایا د فرضونه انکار کول ښه کار دے تدرب!

او ظفر احمد عثمانی فرمائی:

ان عمر بن الخطاب وعلی بن ابی طالب وعبد الله بن عمر وفضالة بن عبید وابا هریرة وجابر بن عبد الله وواثلة بن الاثقع وغیرهم لم یکونو یقرؤون فی الصلوة علی المیت فلو کانت قرأة الفاتحة سنة مصطلحة لم تکن تخفیٰ علی هؤلاء الاجلة الذین علیهم مدار الروایة والدرایة وعنهم اخذ ابن عباس العلم. املاء السنن ۲۱۶/۸ و ۲۱۱/۸ وکذالک فی المدونة الکبریٰ ۱۵۸/۱ و ۱۵۹/۱

ترجمه: عمر بن خطاب رض او علی بن ابی طالب او عبد الله بن عمر او فضاله بن عبید او ابو هریره او جابر بن عبد الله او واثله بن اثقع وغیره دوی به جنازه کښ قرأة د قرآن نه کولو نو که فاتحه لوستل په جنازه کښ سنت شرعی وی نو په دے جلیل القدر امامانو چه هر روایت او د رایت امامان دی په دوی داسنت ولے پټ پاتے شوے دی او ابن عباس رض خو د دوی نه علم حاصل کړے دے.

او اشفاق الرحمن کاندهلوی ښه واضحه کړیده فرمائی:

وقال ابن بطال وممن کان لا یقرأ فی الصلوة علی الجنازة وینکر عمر رض بن الخطاب وعلی بن ابی طالب وابن عمر وابو هریرة ومن

التابعين عطا وطاؤس وسعيد بن المسيب وابن سيرين وسعيد بن جبير والشعبی والحکم۔ وقال ابن المنذر وبه قال مجاهد وحماد والثوری ۔ کشف المغطا ۲۱۰/

ترجمه : ابن بطال فرمائی چه هغه خوک چه قرأة په جنازه کښې نه کوی عمرؓ بن خطاب او علیؓ بن ابی طالب او ابن عمرؓ او ابی هریرةؓ د صحابو نه دی او د تابعینو نه عطا او طاوس او سعید بن مسیب لو ابن سیرین او سعید بن جبیر او شعبی او حکم دی او امام ابن منذر فرمائی چه مجاهد او حماد او د ثوری هم دا قول دے۔

نو د اصحابه کرام او تابعین داد سنتو مخالف او د فرضو پریښودونکی وو ؟ کذالک التلفیق یفعل باهله۔

ان کنت لا تدری فتلک مصیبة : وان کنت تدری فالمصیبة اعظم
اذا کنت لم تفقه ولم تدر ما الهدیٰ : فانت وعیر فی الفلاة سواء

امام مالک او قرأة فی الجنازه

امام مالک رحمه الله فرمائی :

قرأة الفاتحة لیس معمولا بها فی بلدنا فی صلوة الجنازة ۔

المدونة الکبریٰ ۱۷۴/۱ عمدة القاری ۵۱/۶

واعلاء السنن ۲۱۶/۸

د فاتحے لوستل په جنازه کښې دا زمونږ په دے علاقه او ښهر

کښې معمول بهانه دی نوکه فاتحه وئیل په جنازه کښې فرض وی او دلسے لازمی وی لکه چه غیر مقلدینو پرے نن صبا دومره لوے غوبل جوړ کړے دے نو ولے امام مالک او دهغه د مدینے والاخلقو پرے نه ده او نه یئے وائی

امام احمد بن حنبل او قرأة فی الجنازة

ابو اسحاق برهان الدین ابراهیم بن محمد بن عبدالله بن محمد بن مفلح الحنبلی المتوفی ۸۸۴ھ فرمائی:

شدد الامام احمد حتیٰ قال لا یقرأ فی صلوة الجنازة۔

المبدع شرح المقنع ۲/۲۷۹ وانظر شفاء الصدور ۲۴۶ للامام زین الدین مرعی الحنبلی رحمه الله

چه امام احمد بن حنبل ډیر تشدید کړے دے تردے فرمائی چه جنازه کښې به قرأت هم نه شی کولے۔

نو اوس دِ تحقیقاتی ابویزید خصوصًا او نور غیر مقلدین عموماً ځان سره سوچ اوکړی چه امام احمد بن حنبل دَ قرأت کولو مخالف دے نو دا د سنتو شرعیو او د فرضو منکر دی او د حدیثو منکر دی څه۔ او دغه دا ابن عباسؓ حدیث ده ته معلوم نه وو څه۔ خو۔ کذالک التلفیق یذهب بعقله۔

امام اعظم ابو حنیفه[1] او قرأة فی الجنازة

امام محمد[2] چه د امام اعظم ابو حنیفه خصوصی شاګردانو کښې دے او د امام ابو حنیفه اقوال او د هغه علم یې تول موږ ته رانقل کړے دے هغه د امام ابو حنیفه نه موږ ته دا سے قول رانقل کوی په باب د قرأة فی الجنازه کښې فرمائی :

قال محمد وبهذا ناخذ لا قراءة على الجنازة وهو قول ابى حنيفة موطا امام محمد ۱۶۹/۱ وطالع فتح القدير ۱۲۱/۱ والمغنى ۳۶۲/۲ والمنتقى ۱۶/۲ والمهذب ۱۳۳/۱ والمحلى ۱۲۹/۵ واللباب فى الجمع بين السنة والكتاب ۳۴۲/۱ للامام ابى محمد على بن زكريا المنبجىؒ

---

(۱) ابوحنيفة۔ قال الحافظ الذهبىؒ۔ ابوحنيفة الامام فقيه الملة عالم العراق ابوحنيفة نعمان بن ثابت قال محمد بن سعد العوفى سمعت يحيى بن معين يقول كان ابوحنيفة ثقة لا يحدث بالحديث الا بما حفظه ولا يحدث بما لا يحفظه (ثم نقل الحافظ الذهبى الحكاية المكذوبة ثم يرد عليها) انظر التفصيل فى سير اعلام النبلاء ۳۹۰/۶ الى ۴۳۰

وقال الحافظ ابن كثير۔ نعمان بن ثابت التيمى فقيه العراق احد ائمة الاسلام والسادات الاعلام واحد اركان العلماء واحد ائمة

المذاهب الاربعة اصحاب المذاهب المتبوعة وهو
وفاة لانه ادرك عصر الصحابة ورأى انس بن مالك - الخ ثم يقول -
وكان يحيى يقول لا نكذب الله ماسمعت احسن من راى ابي حنيفة
وقد اخذنا باكثر اقواله وقال عبدالله بن مبارك لولا ان الله اعانني
بابي حنيفة وسفيان الثوري لكنا كسائر الناس قال الشافعي من اراد
الفقه فهو عيال على ابي حنيفة انظر البداية والنهاية ١٠٧/١٠
وانظر ترجمته في العبر ١٦٤/١ وتذكرة الحفاظ ١٦٨/١
وقال شيخ الاسلام ابن تيميه :
من اراد الفقه فهو عيال على ابي حنيفة وان كان الناس خالفوه في
اشياء وانكروها عليه فلا يستريب احد في فقهه وفهمه وعلمه وقد
نقلوا عنه اشياء يقصدون بها الشناعة وهي كذب عليه - منهاج
السنة ٢٥٩/١ . وطالع وفيات الاعيان ٤٠٥/٥ والتهذيب ٤٤٩/١٠
والنجوم الزاهره ١٢/٢ وغاية النهاية ٣٤٢/٢ وطبقات الفقهاء ٨٤/
والجواهر المضية ٤٩/١
وقال بعض اصحاب الحديث وهو عبدالله بن مبارك

لقد زان البلاد ومن عليها : امام المسلمين ابو حنيفة
باثار وفقه في حديث : كآيات الزبور على الصحيفة
فما بالمشرقين له نظير : ولا بالمغربين ولا بالكوفة
رأيت العائبين له سفاها : خلاف الحق مع ضعيفة

الفهرست لابن النديم ٢٥٥/ المقالة السادسة .

وقال بعض من ترک المذهب للدراهم والدنانیر فی ردّ ذالک

فلعنة ربنا اعداد رملٍ : علی من رد اقوال الرسول
فلعنة ربنا اعداد رملٍ : علی من سبّ اصحاب الرسول
فلعنة ربنا اعداد رملٍ : علی اتباع شیطان خذول
فلعنة ربنا اعداد رملٍ : علی من جاء باالقول الفضول
فاعنی من یقدم قول غیر : علی فعل وقول للرسول
برای او بعقل او هواه : خلافا للنصوص والنقول
فمنهم من یسوّی باالنبیّ : اماما فی الاطاعة والقبول
ومنهم من یلمز اهل علم : من اهل الجهد دینا باالجهول
کذا تقلیدهم من غیر علم : کمثل الثور والبقر الذلول
فواسفا علی الحساد نفسا : وعدوا مثل اصحاب النزول
نعوذ بربنا من هؤلاء : شرار کاالاذبة والنحول

رسالة التنقید ص۲۹ و ص۳۰

فاجاب بعض علماءنا ولله درّه۔

خذوا التّقلید یا اهل العقول : شفاء مستدیم للسئول
تقلد مذهب النعمان دومًا : فهذا شرح اقوال الرسول
عناد ابی حنیفةَ داء جهلٍ : تجنب من عنید او جهول
تغرّف من بحار خبیر دهرٍ : امام بارع ثقة عدول
فرحمة ربنا رب کریم : علی من شد اربعة الاصول
کتاب والحدیث ضیاء دهرٍ : لنشر النور من غیر الافول

كذا للاجماع رابعها قياس : فهذا الكل يكفى للوصول
نطوبىٰ للمقلد فى وصول : الى المقصود كالجمل الذلول
دلائل عندنا مستشرقات : نقلد فى الفروع مع الدليل
فلعنة ربنا لعنًا بليغا : على ارباب شر مستطيل
فواسفا على من عاب شيئًا : ولم ينظر الى عزر النقول
الهى نوّر الاحناف طرا : مليكى ملجئى مولى القبول

قال الامام الشافعيؒ - قيل لمالك هل رأيت اباحنيفة قال رأيت رجلا لو كلمك فى هذه السارية ان يجعلها ذهبا لقام بحجته انظر الامام ١٦٠/١

وطالع ترجمة الامام ابى حنيفه فى الانتقاء لابن عبد البر ١٢١/١ و اللباب ٣٩٧/١ وخلاصة تذهيب الكمال ٣٠٢/٢ مرآة الجنان ٣٠٩/١ طبقات الحفاظ ٧٣/١ للسيوطى الطبقات الكبرىٰ للشعرانى ٥٣/١ هدية العارفين ٤٩٥/٢ تهذيب الاسماء واللغات ٢١٦/٢ للامام النووى ومفتاح السعادة ١٧٣/٢ وكشف الظنون ١٨٣٦/٢ وانظر التفصيل فى القول المبين من ٥٤١/ الى ٥٦٦ للامام شيخ العرب والعجم الماهر فى اسماء الرجال خان بادشاه فانه افاد واجاد

(٢) امام محمد - قال الامام الذهبى - محمد بن الحسن بن فرقد الشيبانى الكوفى صاحب ابى حنيفة ولد بواسط ونشأ بالكوفة ---- وروى عن ابى حنيفة ومسعر ومالك بن مغول والاوزاعى

ومالك بن انس اخذ عنه الشافعي فاكثر جدا ..... وقد سقت اخباره في جزء مفرد كان الشافعي يقول كتبت عنه وقر بختي وما نظرت سمينا اذكى منه ولو اشاء ان اقول نزل القرآن بلغة محمد ابن الحسن لقلت لفصاحته ..... وقال الشافعي قال محمد بن الحسن اقمت عند مالك ثلاث سنين وكسرا وسمعت من لفظه سبع مأة حديث وقال ابن معين كتبت عنه الجامع الصغير قال ابن الحربي قلت للامام احمد من اين لك هذه المسائل الدقاق قال من كتب محمد بن الحسن – طالع سير اعلام النبلاء ٩/١٣٤ وطبقات الفقهاء ١٤٢/ وانظر الثناء عليه وترجمة في المعارف ٢٠٩ والبدايه والنهاية ٢٠٢/١٠ والانساب ٢٠٠/٨ اللباب ٢١٩/٢ وفيات الاعيان ١٨٤/٢ دول الاسلام ١٢٠/ الفهرست لابن نديم ٢٥٧ تهذيب الاسماء واللغات ٨٠/١ النجوم الزاهرة ١٣٠/٢ الكامل لابن اثير ١٢٢/٥ شذرات الذهب ٣٢١/١ والقول المبين ٥٢٤

د غیر مقلدینو دلائل او د هغے مختصر جائزه

د غیر مقلدینو دلائل چه کورے په دے مسئله کښې نو یا به یئے داسے حدیث دلیل کښې نیولے وی چه د هغه حدیث به د سره د دے مسئلے او باب سره تعلق او مناسبت نه وی او یا به موضوعی او ضعیف حدیث وی لکه زهٔ اوس تاسو ته د دلائل نمبروار ذکر کوم انشاء الله تعالیٰ۔

اول دلیل :

غیر مقلدین وائی چه جنازه صلوة دے (مونځ) لکه الله تعالیٰ فرمائی: ولا تصل علی احد منهم مات ابداً۔

او حدیث کښې هم راځی چه۔ صلوا علی صاحبکم۔ یا لکه اذا صلیتم علی المیت۔ نو چه جنازه صلوة شو۔ نو حدیث کښې راځی چه۔ لاصلوة لمن لم یقرأ بفاتحة الکتاب۔

اخرجه البخاری ۱۹۲/۱ ومسلم وابوداود وابن ماجه والترمذی واحمد والنسائی وابن خزیمة والحمیدی والدارمی

نو مونځ په غیر د فاتحے نه کیږی نو فاتحه لوستل په جنازه کښې فرض دی۔ کما فی التحقیقات لابی یزید ۵۹۹/۶۰۰/۶۰۱

جواب اول : ابو یزید تحقیقاتی د ځان نه یو بزرګے غوندے مجتهد هم جوړ کړے دے ځو مره مقدمات یئے جوړ کړل د ځان نه او بیا یئے پرے حکم اولګولو۔ آیا هر ځائے کښې چه صلوة

راشی نو دغه معروفه معنیٰ به ترینه مرادوی په دے ایتونو کښ به څه معنیٰ کوسے ۔ ان الله وملٰئکته یصلون علی النبی یا ایها الذین امنوا صلوا علیه وسلموا تسلیما ۔
آیا دلته دا معنیٰ ده چه الله او دهنه فرشتے په پیغمبر باندے مونځ کوی ۔ یا لکه ۔ اللهم صل علی محمد وعلی ال محمد ۔ دا معنیٰ ده چه الله ته په محمدؐ باندے او دهنه په آل باندے مونځ اوکړے ۔

فانه باطل بصریح المنقول : وصحیح المعقول
او چه جنازه تاسو صلوٰة کنړئ نو بیا حدیث کښ راځی :
عن ابن عمرؓ قال قالؐ لا تصلوا صلوٰةً فی یوم مرتین ۔
نسائی ۲/۹۷ ابوداود ۱/۸۶ نو بیا یوه جنازه دوځله تاسو لے کوئ ۔

شیخ الحدیث مولانا محمد زکریا صاحبؒ فرمائی

وقوله علیه السلام لا صلوٰة الا بفاتحة الکتب ۔ لا یتناول صلوٰة الجنازة لانها لیست بصلوٰة حقیقة انما هی دعاء واستغفار للمیت الا ترٰی انه لیس فیها الارکان التی تترکب منها الصلوٰة من الرکوع والسجود الا انها تسمی صلوٰة لما فیها من الدعاء ۔ اوجز المسالک ۲/۲۳۱
چه دا قول د پیغمبر علیه السلام چه لا صلوٰة الا بفاتحة الکتب دے دا جنازے ته شامل نه دے ځکه دا جنازه مونځ حقیقةً نه دے بلکه دا دعا ده او استغفار دے مړی له پاره آیا تاسو

دے ته نه ګوری چه دے کښې هنه دمانځه ارکان نشته دی چه رکوع او سجده ده - هاں - صلوة ورته وئیلے شوے دے بناء په دے چه دعاده -

دویم جواب : که ددے حدیث تعلق د جنازے سره وے نو بیا امام بخاری څرنګه په باب د جنازه کښې نه دے ذکر کړے ایا استاسو اجتهاد د امام بخاریؒ نه په مخکښې لاړو خه ؟ هاں د اوسنئ زمانے بعض چنړی غیر مقلدین د امام ابوحنیفهؒ نه ځان په اجتهاد کښې اوچت ګنړی -

دریم جواب : که ددے حدیث تعلق د جنازے سره وی نو بیا ولے په دے حدیث باندے نبی علیه السلام عمل نه دے کړے د هنهؑ نه یو داسے صحیح حدیث پیش کړئ چه په جنازه کښې ئې فاتحه وئیلے ده نبی علیه السلام د یرے جنازے کړے دی -

ان کنت لا تدری فتلک مصیبة
وان کنت تدری فالمصیبة اعظم

دویم دلیل :

عن جابر قال کان رسول الله یکبر علی جنائزنا اربعا ویقرأ بفاتحة الکتب فی الاولیٰ -

اخرجه الحاکم ۳۵۸/۱ ونیل الاوطار ۴۷/۴ والبیهقی ۱۶۸/۳

جابرؓ فرمائی چه نبی علیه السلام به زمونږ په جنازو باندے څلور تکبیرونه کول او په رومبی تکبیر کښې به ئې فاتحه وئیله -

جواب : ځومره د تعجب مقام دے په دا سے غیر مقلد یز باندے
چه که یو موضوعي حدیث یځ د طبیعت سره برابرشي نو
هم یځ په دلیل کښې نیسي او احناف هسے بدنامي چه د
هغوی دلائل ضعیف دي.

لکه عبدالعزیز نورستاني د التحقیقات په ص۷ باندے فرمائي
چه : و مع ان مأخذ الحنفیة فیها ضعیف". او په ص۸ باندے
د خپل ملګري غیرمقلد عبدالقاهر باره کښې فرمائي : فانتدب
الاخ الفاضل عبد القاهر فرد علی هذه الهفوات ....
ورد علیه ردًّا علمیًا مفحمًا فاضًّا لافواه المتفوهین بالحجج
والبراهین الساطعة.

نو زه ارس تاسو ته د دے برهان (دلیل) نه پرده پورته کوم
چه دا کومے تیلے برهان دے او مولانا عبدالعزیز په خپله
خبره کښې صادق دے او که .....

د دے حدیث په باره کښې امام ابن ترکماني فرمائي :
و في سنده رجلان متکلم فیهما ابراهیم الاسلمي و ابن
عقیل . انظر الجوهر النقي علی البیهقي ۳/۳۹ راجع الی اعلاء السنن ۲۱۴/۹
چه د دے په سند کښې دوه راویان دي اماماننو د جرح پکښې
کلام کړے دے . زه وایم دا حدیث ضعیف نه چه بلکه
موضوعي دے.

ځکه ابراهیم ـــ دا ابراهیم بن ابي یحیٰ دے چه غټ دروغژن
راوي دے او قدري هم دے او د جهم بن صفوان کلام ته هم

مماثل دو ۔

لکه امام ابن حاتم فرمائی :

قال احمد بن حنبل ۔ ابراهیم بن ابی یحیٰ لا یکتب حدیثه ترک الناس حدیثه کان یروی احادیثا منکرة لیس لها اصل ---- وقال یحیٰ بن معین ابراهیم بن ابی یحیٰ لیس بثقة کذاب۔ الجرح والتعدیل ۱۲۶/ القسم الاول من المجلد الاول عن بشر بن المفضل قال سألت فقهاء المدینة عن ابراهیم بن ابی یحیٰ فکلهم یقول کذاب ۔ الجرح والتعدیل ۱۲۷/ القسم الاول من المجلد الاول

او دغیر مقلدینو باباجی ناصرالدین البانی پرے ورخوږ شوے دے فرمائی :

ابراهیم الاسلمی کذاب کما قال یحیی القطان وابن معین و ابن المدینی ----- وفی روایة اخری عنه ۔ اشهد انه یکذب وقال ابن حبان ۹۲/۱ کان یری القدر ویذهب الی کلام جهم ویکذب مع ذالک فی الحدیث

انظر الضعیفه ۲/۲۴۱ وطالع الضعیفه ۳/۶۳، ۳/۶۴۹، ۳/۶۵۰

دریم دلیل :

عن ام شریک الانصار قالت امرنا رسول الله ان نقرأ علی الجنازة بفاتحة الکتاب ۔ اخرجه ابن ماجه والعینی عمدة ۸/۱۴۰

ام شریک انصاریه فرمائی چه مونږ ته نبی علیه السلام حکم کړے دے چه مونږه دِ په جنازه باندے فاتحه اوولو ۔

جواب اول : امام شوکانی فرمائی :

وفی اسناده ضعف یسیر۔ نیل الاوطار ۴/۶۵ وکذالک قال ابن حجر فی التلخیص الحبیر ۱/۱۶۰ وکذالک قال التحقیقاتی فی التحقیقات ۵۷۶

زهٔ وایم دَ دوی داخبره صحیح نه ده لږ غوندے ضعف پکښ نشته بلکه پوره ضعف پکښ دے۔

یوراوی په سند کښ حماد دے چه هغه لین الحدیث دے لکه التقریب ۴۵ اوګوره او اعلاء السنن ۶/۲۱۲ اوامام رازی فرمائی: نسب الی الضعف وقال ابن عدی اظنه بصری منکر الحدیث۔ تهذیب التهذیب ۳/۵۷ نو ضعیف هم دے او منکر الحدیث هم دے۔

او دویم راوی په سند کښ شهر بن حوشب دے نو راشه دَ هغه دسر نه هم لږه پرده چوته کړه چه څه حساب کتاب یې دے.

امام ابن حجر فرمائی:

قال النضر ترکوه ای طعنوا فیه وقال یحیٰ بن ابی بکیر الکرمانی عن ابیه کان شهر بن حوشب علی بیت المال فاخذ خریطة فیها دراهم فقال القائل ؎

لقد باع شهر دینه بخریطة

فمن یامن القراء بعدک یا شهر

وقال موسیٰ بن هارون ضعیف وقال النسائی لیس بالقوی۔

التهذیب ۴/۳۷۰

تنبیه : وفیه رمز خفیٌ ان ترک المذهب للدراهم والدنانیر جرح فمن یأکل التخیل ویأخذ الاموال من السلفین فهو مجروح لا یقبل حدیثه ۔ تدبر !

نو امام نضر فرمائی چه محدثینو پریښے دے او طعن یئے پرے لګولے دے او خائن وو د بیت المال یئے پټ کړے وو او هارون وائی چه ضعیف دے او امام نسائی فرمائی چه قوی نه دے۔

او ناصر الدین البانی ۲/۵۰ د دے په حقله دا سے فرمائی ۔ فان شهر بن حوشب ضعیف الضعیفه ۔ بیا په ۲/۳۲۱ چه شهر بن حوشب سیئی الحفظ بیا په ۳/۵۹ کښې فرمائی شهر ضعیف لسوء حفظه بیا په ۳/۴۷۷ شهر ضعیف لسوء حفظه او ۳/۵۰۵ ، ۳/۶۶۶ ذکوره نو البانی فرمائی چه ضعیف دے او حافظه یئے خرابه شوے ده او سندونه پری ضعیف جداً کوی

نو دلته څرنګه ضعف یسیر شو بلکه حدیث ضعیف جداً دی قابل احتجاج نه دی ۔

غیر کی آنکھوں کا تنکا تجھ کو آتا ہے نظر
دیکھ اپنی آنکھ کا غافل ذرا شہتیر بھی
چشم بینا تو پہلے کر پیدا
پھر یہ کہنا کہ کوہ طور نہیں

دویم جواب دا دے چه زنانه خود جنازے نه منع شوے لکه حدیث کښې راځی :

عن محمد بن سيرين قال قالت ام عطية كنا ننهى عن اتباع الجنائز ۔ مسلم ۱/۳۰۴

وعن حفصه عن ام عطيّه قالت نهينا عن اتباع الجنائز ۔
مسلم ۱/۳۰۴ ورواه ابوداود فی ۱/۹۵

نو تعارض او تضاد دیئے دوه حدیثو صحیحو سره راغے نو دا حدیثو نه صحیح دی او دغه سابقه حدیث ضعیف جدًّا دے نو ترجیح دے حدیث دام عطیه له یکار ده ۔

څلورم دلیل :

عن اسماء بنت یزید قالت قال رسول اللهؐ اذا صلیتم علی الجنازه فاقرؤا بفاتحة الکتب ۔ رواه الطبرانی فی الکبیر

اسماء بنت یزید فرمائی چه نبی علیه السلام فرمائیلے دی چه کله جنازه کوئ تاسو نو فاتحة الکتاب پکښې لولئ ۔

جواب اول : په سند کښې محمد بن حمران دے قال النسائی لیس بالقوی وذکره ابن حبان فی الثقات وقال یخطئ ـ
المغنی فی الضعفاء ۲/۲۹۰ وانظر میزان الاعتدال ۳/۵۲۸
وقال ابن عدی له افرادات وغرائب کما فی المیزان ۔ وقال ابن حجر وذکره ابن حبان فی الثقات وقال یخطئ تهذیب التهذیب ۹/۱۲۶

نو راوی پکښې ضعیف دے او غرائب لری او خطا کیږی نو حدیث ضعیف دے قابل احتجاج نه دے ۔

دویم د صحیح حدیثو نو خلاف دے کوم چه دام عطیه نه ذکر شول ۔

پنځم دليل :

وعن ام عضيف النهديه انها قالت امرنا النبیؐ ان نقرأ على الجنازة بفاتحة الكتاب - رواه ابونعيم وكذا فى العمدة ۱۴۰/۸ والاصابة فى تميز الصحابة ۴۳۸/۸

د ام عضيف نهديه نه روايت دے فرمائی چه موږ ته پيغمبر عليه السلام امر کړے دے چه جنازه کښې فاتحه لولئ۔

جواب : په سند کښې عبدالمنعم اوصلت بن دينار دی او دواړه ضعيف دی اوګوره د تحقيقاتی تحقيقات ۵۷۸

زه وايم ــ امام بيهقی د عبدالمنعم په حقله فرمائی :

له احاديث مناكير لا يتابع عليها۔ كتاب القرأة ۱۳۶

وقال الذهبى۔ عبد المنعم بن بشير المصرى۔ جرحه ابن معين المغنى فى الضعفاء ص۱۷/۲۔ وقال ابن عراق۔ عبدالمنعم بن بشير اتهمه ابن معين وقال احمد كذاب وقال الخليلى وضاع على الائمة۔ تنزيه الشريعة ۲۸/۱

وقال ابن حبان۔ منكر الحديث جدا لا يجوز الاحتجاج به قال عبد الله بن احمد فى العلل قلت لابى ياابت رأيت عبدالمنعم فى السوق فقال يا بنى وذالك الكذاب يعيش۔ المجروحين ۱۵۸/۲

نو راوی د دے حديث كذّاب۔ وضّاع۔ منكر الحديث۔ لا يجوز الاحتجاج به۔ له احاديث مناكير والا دی۔ نو حديث باالكل ضعيف اوموضوعی دے نو استدلال نيول ترينه سخت جهالت دے يا تعصب اوغوايت دے۔

شپږم دلیل :

عن طلحة بن عبد الله بن عوف قال صليت خلف ابن عباس على جنازة فقرأ بفاتحة الكتٰب وقال ليتعلموا انها سنة

اخرجه البخاری ۱۷۸/۱ والترمذی ۱۲۲/۱ وابوداود ۱۰۰/۲ والنسائی ۲۱۸/۱ والدارقطنی ۱۹۱/ والحاکم ۳۵۸/۱ وابن الجارود فی المنتقیٰ

طلحهؓ فرمائی چه ما ابن عباسؓ پسے جنازه اوکړه نو هغه فاتحه اولوسته بیایئے اوفرمائیل چه خلقوته پته اولګی چه دا سنت ده۔

جواب اول : داحدیث موقوف دے او موقوف حدیث دَ غیرمقلدینو په نزد باندے حجت نه دے لکه مولانا عبدالعزیز اومولانا عبدالسلام او امین الله او مولانا غلام الله چه دَکوم کتاب تصدیق کړے دے مصنف یئے عبدالقاهر دے د هغه کتاب په ص ۵۹۵ او ص ۶۱۱ باندے لیکلی دی چه فعل د صحابی دلیل نه دے۔

او د دغه کتاب ص ۷۱ ص ۱۰۱ ص ۱۲۶ ص ۲۷ باندے لیکی لا حجة فی قول احد دون الرسول. نو ابن عباسؓ خو رسول نه دے نو ستاسو په قول د هغه فعل او قول حجت نه دے او د غیر مقلدینو مشر نذیر حسین دهلوی فرمائی :

اگر تسلیم کرده شود که سند این فتوی صحیح است تاهم ازو احتجاج صحیح نیست زیرا که قول صحابی حجت نیست - فتاوی نذیریه ص ۱۴۰/۱۲ و ص ۱۹۶/۱۷ و

سیرت ثنائی ص۱۹۶

په سیرت ثنائی ص۱۹۶ کښې فرمائی :

افعال الصحابة لا تنتهض للاحتجاج بها۔

او نور الحسن د نواب صاحب ځوی فرمائی :

وحدیث جابر دریں باب قول جابر است وقول صحابی حجت نه باشد

عرف الجادی ص۳۸ وص۱۰۱ وص۴

هم دارنګه پخپله نواب صدیق حسن خان هم فرمائی چه تفسیر او قول فعل د صحابی حجت نه دے۔

بدور الاهلة ص۱۳۹ والتاج المکلل ص۲۹۲

او نذیر حسین په بل مقام داسے فرمائی :

رابعًا ولو فرضنا۔ تو یه حضرت عائشهؓ اپنے فهم سے فرماتی هیں اور فهم صحابه حجت شرعی نهیں۔ فتاوی نذیریه ص۶۲۲ ج۱

نو چه د صحابی قول حجت نه دے نو دلته ترینه څرنګه بیا استدلال کوئی او دا په کوم وسترګو۔ لِمَ تقولون مالا تفعلون۔

دویم جواب دادے

چه د دے روایت راوی ابن عباسؓ دے او د هغه نه د دے په خلاف صحیح روایات موجود دی لکه چه مسلم ص۲۷۴ ج۲ کښې روایت او فتح الباری ص۲۷۶ ج۳ کښې دے او بل روایت د ابن عباس په المصنف د ابن ابی شیبه ص۲۹۹ ج۳ کښې دی۔

او دا قاعده ده چه کوم راوی د خپل روایت نه خلاف اوکړی نو هغه روایت بیا حجت نه دے لکه فتح الباری ص۶۶۹ ج۱ ، ص۲۲۳ ج۱

وعمدة القاری ص۵۱/۷ وشرح السنة ص۶۵۴/۵۷ رفقه السنه ط۶۴۲/۱۲۰
وکتاب الجنائز للالبانی ص۱۲۰ والمعلوم علی المجهول للنورستانی ص۱۴۳
ورسالة فی رفع الیدین ص۱۶

نو دا روایت د دے قاعدے مطابق حجت نه دے۔
او که دا قاعده نه منی نو بیا دِ د تحقیقاتی دا قاعده او منی چه هغه قاعده مولانا عبد العزیز او مولانا عبد السلام امین الله کنړی او مولانا غلام الله رحمتی ټولو ته منظوره ده۔ او تحقیقاتی ذکر کړیده په خپل کتاب التحقیقات کښ
الصحابی اذا قال قولا رخالفه غیره منهم لم یکن ذالک القول حجة اتفاقاً اوګوره ۳۶/۱۹۰/۲۸۱/۶۰۷/۵۱۹/۶۰۸/ ۵۲۲ په دے صفحو باندے دا قاعده او ابن عباسؓ د دے قول نه خپله مخالف دے علیؓ مخالف دے ابو هریرهؓ مخالف دے ابن مسعودؓ مخالف دے۔
نو فلا یکون ذالک الروایة حجة۔

دریم جواب:

د دے روایت بل راوی سفیان الثوری دے او هغه هم مخالفت کړے دے د دے روایت نه اوګوره ترمذی ۱۲۲/۱ کښ فرمائی:

وقال بعض اهل العلم لایقرأ فی الصلوة علی الجنازة انما هو الثناء علی الله تعالٰی والصلوة علی نبیه والدعاء للمیت وهو قول الثوری وغیره من اهل الکوفة وکذا فی اللباب

فی الجمع بین السنة والکتاب ص ۳۴۲/۱۷ والتحقیقات ص ۶۰۹ والمغنی ص ۳۹۱/۳۲ نو فلایکون حجة۔

څلورم جواب:

روایت کښې سفیان ثوری دے او هغه مدلس دے لکه ابن حجر فرمائی په طبقات المدلسین کښې ص ۳۲ رقم ۵۱ کښې اوګوره التحقیقات ص ۵۶۹ او غیر مقلدینو ته دا قاعده مننه مسلمه ده لکه مولانا عبد السلام او مولانا عبد العزیز او غلام الله رحمتی او امین الله او عبد القاهر ته۔ چه مدلس کله عنعنه اوکړی نو لایحتج به۔ لکه اوګورئ ددغه ابو یزید عبد القاهر کتاب التحقیقات ۶۸/۹۲/۹۷/۱۰۵/۱۴۶/۵۶۹/۵۹۱/۶۱۸/ ۶۱۹ پدے صفحو باندے یئے دا قاعده ذکر کړیده ـ نو بناءً اعلی هذه القاعدة لا یحتج به۔

پنځم جواب: او بل راوی پکښې لیث دے چه ابن حجر فرمائی:

قال یعقوب بن شیبه - وفی حدیثه عن الزهری بعض الاضطراب۔

التهذیب ۴۶۲/۸

او دلته هغه اضطراب شته دے ځکه بعض ځایونو کښې لفظ دجهر دے او په بعضو کښې نشته په بعض کښې صرف لفظ دفاتحے دے په بعض کښې لفظ د سورت ورسره هم شته دے او په بعض کښې ورسره لفظ دحق هم شته دے۔ تدبر!

شپږم جواب:

په بعض سندونو کښې ابن ابی عمر دے چه د هغه نوم

محمد بن یحیٰ بن ابی عمرو دے لکہ په تهذیب التهذیب ۱۲/۳۰۵ کښې

او ددے په حقله ابن حجر فرمائی :

قال ابن ابی حاتم عن ابیه کان رجلا صالحًا وکان به غفلة ورأیت عنده حدیثًا موضوعًا حدّث به. تهذیب التهذیب ص۵۱۹ ج۹

اووم جواب :

امام ابن الترکمانی فرمائی :

ان الحدیث لایدل علی فرضیة القرأة ولم یصرح انها سنة علیه السلام فیحتمل ان ذالک رایه اورای غیره من الصحابة. الجوهر النقی ص۳۸ ج۴ وکذا فی اعلاء السنن ص۲۱۴ ج۸

نو چه احتمال پکښې راغے نو بطل الاستدلال لکه ناصرالدین البانی ذکرکوی :

چه : ومع الاحتمال یسقط الاستدلال - الضعیفه ۲/۴۲۰

اتم جواب :

په مدونة ص۱۵۸ ج۱ کښې ذکرکوی : ان عمر بن الخطاب وعلی بن ابی طالب وعبد الله بن عمر وفضالة بن عبید وابا هریرة وجابر بن عبد الله وواثله بن اثقع وغیرهم لم یکونوا یقرؤن فی الصلوة علی المیت فلوکانت قراءة الفاتحة سنة مصطلحة لم تکن تخفی علی هؤلاء الاجلة الذین علیهم مدار الروایة والدرایة وعنهم اخذ ابن عباس العلم - وکذافی اعلاء السنن ص۲۱۶ ج۸

یعنی که فاتحه ویئل په جنازه کښې سنت مصطلحة وی نو بیا

ولے په عمرؓ علیؓ عبدالله بن عمرؓ فضاله بن عبیدؓ ابوهریرهؓ
باندے دا پټه پاتے کیده سره ددینه چه ابن عباس ددوی نه
علم حاصل کړیدے۔

نهم جواب :

په بعض روایتونو کښ ورسره دا لفظ دے (اخذت بیده)
طلحهؒ فرمائی چه ابن عباس فارغ شو نوما دلاس نه اونیوه
چه دادِ څه اوکړل نوکه چرته دا داسے فرض اولازم او واجبه
وے نو بیا ولے په طلحهؒ باندے ناشنا لګیده او نورو
صحابو ته نه وه معلومه۔

لسم جواب :

کله چه طلحهؒ دلاس نه نیولے دے ابن عباسؓ نو چرته بیا
روسته دابن عباسؓ نه فاتحه فی الجنازه نه ده ثابت نو
معلومه شوه چه فاتحه فی الجنازه دا په صحابو کښ راجحه او
شائعه نه وه او بیا ابن عباسؓ متروکه کړے ده۔

(تلک عشرة کامله)

اووم دلیل :

قال ابن حزم۔ حدثنا عبدالرحمن بن عبدالله ثنا ابراهیم
بن احمد ثنا الفربری ثنا البخاری ثنا محمد بن کثیر ثنا سفیان۔
وهو الثوری۔ عن هوابن ابراهیم بن عبدالرحمن بن عوف
عن طلحه بن عبدالله بن عوف قال صلیت خلف ابن عباس
علی جنازة فقرأ بفاتحة الکتاب۔ المحلی ۱۲۹ /۵ لابن حزم

طلحه بن عبد الله فرمائی چه ما ابن عباس پسے جنازه اوکړه نو هغه فاتحه پکښې اولوستله ۔

جواب اول : په دے کښې محمد بن کثیر دے چه دا محمد بن کثیر العبدی ابو عبد الله البصری دے ۔ روی عنه البخاری وابوداود قال ابن معین لم یکن بثقه ..... وقال انه ضعیف ۔ قلت وقال ابن الجنید عن ابن معین کان فی حدیثه الفاظ کان ضعفه ثم سألت عنه فقال لم یکن لسائل ان یکتب عنه...

التهذیب ۴۱۸ / ۴۱۷ / ۹ و میزان الاعتدال ۱۸ / ۴

یعنی ابن معین فرمائی ۔ ثقه نه دی ۔ ضعیف دی ۔ او حدیث لیکل یئے نه دی پکار ۔

دویم جواب : دویم راوی پکښې سفیان ثوری دے او هغه مدلس دے او عنعنه یئے کړے ده او مدلس چه عنعنه اوکړی نو دا قاعده ده چه اذا عنعن لا یحتج کما فی التحقیقات للتحقیقات ۶۸ / ۹۲ / ۹۷ / ۱۰۵ / ۱۴۶ / ۵۹۱ / ۵۲۳ / ۵۶۹ / ۶۱۸ / ۶۱۹

او دلته یئے عنعنه کړیده نو فلا یحتج به ۔

دریم جواب : او دا ابن عباس رض نه یخپله د دے مخالفت هم ثابت دے لکه المصنف لابن ابی شیبه ۲۹۹ / ۳ و مسلم ۲۷۴ / ۲ و فتح الباری ۳۷۶ / ۳ نو فلا یحتج به ۔

اتم دلیل :

قال الامام الترمذی ۔ حدثنا احمد بن منیع نا زید بن حباب نا ابراهیم بن عثمان عن الحکم عن مقسم عن ابن عباس رض

ان النبیؐ قرأ علی الجنازة بفاتحة الکتٰب - ترمذی ۱۲۲/۱
مقسمؒ فرمائی چه ابن عباسؓ فرمائیلی دی چه نبی علیه السلام
په جنازه کښ فاتحه اولوستله -

جواب : په سند کښ ابراهیم بن عثمان دے ترمذی فرمائی ددے سند په حقله حدیث ابن عباس لیس اسناده بذاک القوی ابراهیم بن عثمان هو ابو شیبه الواسطی منکر الحدیث - ترمذی ۱۲۲/۱
وقال عبد العزیز النورستانی - وابو شیبه هو ابراهیم بن عثمان العبسی الکوفی قاضی واسط جد ابی بکر بن شیبه کذبه شعبه وضعفه احمد وابن معین والبخاری والنسائی وغیرهم - ثم قال - وهو متفق علی ضعفه - ولینه ابن عدی فی الکامل -
(دپیغمبرمونځ ۳۹۳)

وقال ابویزید التحقیقاتی : عن الامام الذهبی ساقط وقال ابن حجر ابراهیم بن عثمان ابوشیبه العبسی ---- قال احمد وابوداود ویحیی ضعیف وقال ایضا - لیس بثقة وقال البخاری سکتوا عنه وقال الترمذی منکر الحدیث وقال النسائی والدولابی متروک الحدیث وقال ابوحاتم ضعیف الحدیث سکتوا عنه وترکوا حدیثه وقال الجوزجانی ساقط وقال صالح جزره ضعیف لایکتب حدیثه -

انظر تهذیب التهذیب ۱۵۶/۱ کذا فی کتاب
التحقیقات لابی یزید التحقیقات ۲۵۲

حاصل دا چه راوی متفق علیه ضعیف دے نو حدیث ضعیف دے -

جداً قابل احتجاج نه دے۔

نهم دليل :

قال ابن ابی شیبه. حدثنا عبد الاعلیٰ عن معمر عن الزهری قال سمعت ابا امامة يحدث سعيد بن المسيب قال من السنة فی الصلوة علی الجنازة ان يقرأ بفاتحة الكتاب۔ المصنف ۲۹۸/۳

سعید بن مسیب فرمائی چه سنت دادی چه ته په جنازه کښ فاتحه اولوسے۔

لسم دليل :

قال حدثنا عبد الاعلیٰ عن برد عن مكحول انه كان يقرأ فی التكبيرتين الاوليين فی الصلوه علی الميت بفاتحة الكتاب ۲۹۸/۳

مكحول به په اولنو دوه تكبيرونو د جنازه کښ فاتحه لوستله۔

يوولسم دليل :

وقال حدثنا عبد الاعلیٰ عن محمد بن اسحاق عن محمد بن ابراهيم عن ابی امامة بن سهل بن حنيف صلی علی ميت فقرأ فی اول تكبير بام القرآن ۲۹۸/۳

ابوامامه بن سهل بن حنيف په یو مړی جنازه اوکړه نو په اول تکبير کښ یئے فاتحه اولوسته۔

دوے درے وارو اثارونه جوابونه

(۱) اول دا چه دا خو موقوفات دی ولا حجة فيها عند غير المقلدين ځکه هغوی وائی چه لا حجة فی قول احد دون الرسول -

انظر التحقيقات ۱۰۱/۷۱ و ۱۲۶/۲۷۰

(۲) دویم داچه په دے سند ونوکښ عبدالاعلی بن عبدالاعلیٰ دے او هغه قدری دے۔

حافظ ابن حجر فرمائی:

روی عنه ابوبکر بن ابی شیبه وعلی بن المدینی قال احمد کان یری القدر وقال ابن سعد لم یکن باالقوی۔

تهذیب التهذیب ۶/۹۶ وانظر الجرح علیه فی الطبقات الکبریٰ لابن سعد ۷/۲۹۰ الضعفاء الکبیر ۳/۵۸ میزان الاعتدال ۲/۵۳۱

او حقیقت دادے چه دا عبدالاعلیٰ شیعه هم دے ځکه دا شیعګانو خپلو کتابونوکښ ذکر کړے دے لکه زکی الدین المولی عنایت الله علی القهمانی په مجمع الرجال ۲/۲۵۴ کښ ذکر کړے دے او الشیخ محمد تقی التستری په قاموس الرجال ۶/۵۲ کښ ذکر کړے دے او علامه جلیل المامقانی په تنقیح المقال کښ ذکر کړے دے ۲/۱۳۲

او د دے عبدالاعلیٰ یو روایت په ابن ماجه کښ دے چه عائشه رض فرمائی چه زما دکټ دلاندے یوه صحیفه پرته وه او چیلئ راغله هغه یئے اوخوړه او زهٔ د نبی علیه السلام د مرګ په غم باندے مشغوله ووم۔

د دے روایت په باره کښ امام نسفی فرمائی چه دا د ملاحده او د روافضو ایجاد شده دے۔ تفسیر النسفی ۳/۲۹۲ او په دے روایت باندے امام سرخسی هم رد کړے دے چه دا د ملاحده ایجاد دے اصول السرخسی ۲/۷۹ او په دے

روایت کښې غیر د عبد الاعلیٰ نه بل رافضی او شیعه نشته
دے۔ تدبر!

دریم جواب :

په دے دوه روایتونو کښې یو مکحول دے او دویم محمد بن
اسحاق دے او هغه مدلسین دی او محمد بن اسحاق کذاب
دجال من الدجاجلة دے۔

قال الامام النسائیؒ لیس بالقوی قال ابو حاتم ضعیف وقال
ابن نمیر یروی عن المجاهیل وقال الدارقطنی لا یصح الاحتجاج
عنه وقال مالک دجال من الدجاجلة۔ وقال ایضا کذاب۔
انظر الجرح علیه فی الضعفاء الصغیر ۵۳ کتاب العلل ۲۳۲/۱
تاریخ بغداد ۲۲۷/۱ والمیزان ۲۱/۳ والتهذیب ۳۰۶/۲
میزان الاعتدال ۲۱/۳ وراجع الی تالیفی المسلک المنصور
فی کرامات الاولیاء وزیارة القبور ۲۸

دولسم دلیل :

قال ابن ابی شیبه۔ حدثنا ابو خالد الاحمر عن ابن
عجلان عن سعید ان ابن عباس قرأ علی جنازة وجهر وقال
فعلته لتعلموا ان فیها قراءة۔ المصنف ۲۹۸/۳

سعیدؒ فرمائی چه ابن عباسؓ په یوه جنازه قرأت اوکړو او
جهری یئے اوکړو بیا یئے اوفرمائیل چه داسې ځکه اوکړل چه
تاسو ته پته اولګی چه جنازه کښې قراءت شته دے۔

جواب : په سند کښې ابو خالد الاحمر الکوفی الجعفری دے۔

قال عباس الدوری عن ابن معین صدوق ولیس بحجة۔ و قال الخطیب کان سفیان یعیب اباخالد لخروجه مع ابراهیم بن عبد الله بن حسین۔ التهذیب ۱۸۱/۴

دویم یکښ ابن عجلان دے۔

قال ابن حجر۔ کان داود بن قیس یجلس الی ابن عجلان یتحفظ عنه وکان یقول انها اختلطت علی ابن عجلان یعنی احادیث سعید المقبری..... وقال ابن یونس قدم مصر وصار الی الاسکندریة فتزوج بها امرأة فاتاها فی دبرها فشکتہ الی اهلها فشاع ذالک فصاحوا به فخرج منها وتوفی بالمدینة سنة ثمان واربعین قلت۔ انما خرج له مسلم فی المتابعات ولم یحتج به۔ تهذیب التهذیب ۹/۳۴۲

غیر مقلد دیوله پکار دی چه په دے کښ ښه سوچ اوکړی چه څرنګه څوان دے۔

او هغه زاړه جوابونه د حدیث د ابن عباسؓ بیا را معاد کړه۔

دیارلسم دلیل :

قال ابن ابی شیبه۔ حدثنا وکیع عن سفیان عن زید بن طلحه عن ابن عباس انه قرأ علیها بفاتحة الکتب۔

المصنف ۲۹۸/۳

جواب : یوخو موقوف دے دویم ابن عباسؓ فاتحه او قراءة پریښے هم دی دریم سفیان ثوری یئے راوی دے عنعنه یئے کړیده۔ څلورم سفیان ثوری خپله مخالف هم دے

كما فى الترمذى ١٢٢/١ . فكيف الاحتجاج به -

څوارلسم دليل :

قال ابن ابى شيبه - حدثنا وكيع عن ازهر السمان عن ابن عون كان الحسن يقرأ بفاتحة الكتٰب فى كل تكبيرة على الجنازة - المصنف ٢٩٧/٣

وعن سفيان الثورى عن يونس بن عبيد عن الحسن انه كان يقرأ بفاتحة الكتٰب فى كل تكبيرة فى صلوٰة الجنازة. المحلى ١٣٠/٥

حسنؒ به په هر تكبير د جنازه كښ فاتحه وئيله -

جواب اول : دغير مقلدينو د دے قاعدے مطابق چه لا حجة فى قول احد دون الرسول لكه چه بار بار ذكر شوه نو دا حجت نه شو -

دويم جواب : دويم دا چه په دے كښ خو هر تكبير كښ فاتحه لوستل دى نو فما هو جوابكم فهو جوابنا -

دريم جواب : سفيان پكښ عنعنه كړيده نو دغير مقلدينو د قاعدے مطابق چه المدلس اذا عنعن فلا يحتج به - نو فلا يحتج به -

پنځلسم دليل :

وعن ابن مسعود انه كان يقرأ على الجنازة بام الكتاب وعن ابى هريره وابى الدرداء وابن مسعود وانس بن مالك انهم كانوا يقرؤن بام القرآن. المحلى ١٢٩/١٣٠/٥

ابن مسعودؓ او ابو هریرہؓ او ابوالدرداءؓ او انس بن مالکؓ به جنازه کښی فاتحه لوسته۔

جواب اول : امام ابن حزم ددے حدیث سند نه دے ذکر کړے او الاسناد من الدین ولولا الاسناد لقال من شاء ماشاء کما قال عبد الله بن مبارک۔

دویم جواب : دویم داچه دابو هریره او دابوالدرداء او د انس بن مالک په دے روایت کښی د جنازے ذکر نشته دے نو وَهَم دِ کوم ځلے او وب دِ کوم ځائے یو اوږی سرې ته بل سرې درے کوتے اونیولے ورته وائی داخودی نو هغه ورته وائی دادرے دوه دی نو دلته خو د جنازے ذکر د سَرہ شته دے نه!

دریم جواب : داچه۔ دابن مسعود د روایت سند ابن ابی شیبه داسے ذکر کړی:

حدثنا ابوبکر قال حدثنا وکیع عن هشام الدستوائی عن قتاده عن رجل من همدان ان عبد الله بن مسعود قال قرأت علیها بفاتحة الکتاب ۳/۲۹۷

خو دا ضعیف دے دیوشی علتونو نه یو داچه انقطاع ده پکښی په رجل من ال همدان سره

(۲) دویم په دے کښی قتاده دے او هغه قدری دے لکه حافظ ذهبیؒ فرمائی چه قتاده به برملا د خپلے غلطے عقیدے بیان کولو۔ تذکرة الحفاظ ۱۱۶/۱

نو حدیث ضعیف دے جدًا فلا یحتج به۔
(۳) دریم داچه۔ دابن مسعود نه مخالفت هم موجود دے۔
عن ابن مسعود انه سئل عن صلوة الجنازة هل یقرأ فیها فقال لم یوقت لنا رسول الله قولا ولا قراءه۔
انظر کشف المغطا ۲۱۰/ المغنی ۳۹۰/۲
نو اذا تعارضا فتساقطا د تحقیقاتی د قاعدے مطابق پرے دلیل نیول نه دی صحیح۔

شپارسم دلیل :

قال ابن ابی شیبه۔ حدثنا یحیٰ بن ادم من شریک عن ابی هاشم الواسطی عن نضاله مولی عمران الذی صلی علی ابی بکر اوعمر قرأ علیه بفاتحة الکتٰب۔ المصنف ۲۹۸/۲
جواب اول : دادے چه د غیر مقلدینو د دے قاعدے مطابق چه لا حجة فی قول احد دون الرسول دا دلیل نه شو۔
دویم جواب : داچه : په سند کښ شریک راوی دے نو دَ سر نه پئے لږ شاد رلرے کوو چه څرنګه څوان دے۔
نو ابن حجر فرمائی :
قال الجوزجانی شریک سیئ الحفظ مضطرب الحدیث وقال یعقوب بن شیبه شریک صدوق ثقه سیئ الحفظ جدا۔ وقال ابن ابی حاتم قلت لابی زرعه شریک یحتج بحدیثه قال کان کثیر الخطأ صاحب حدیث وهو یغلط احیانا۔ وقال الساجی کان ینسب الی التشیع المفرط۔
التهذیب ۳۳۵/۳۳۷/۴

نو سیئ الحفظ - مضطرب الحدیث - کثیر الخطأ - او شیعه دے نو نکیف الاحتجاج به -

وقال الازدری کان صدوقاً الا انه مائل عن القصد غالی المذهب سیئ الحفظ کثیر الوهم مضطرب الحدیث وقال عبد الحق الاشبیلی کان یدلس قال ابن القطان کان مشهوراً بالتدلیس - التهذیب ۳۳۷/۴

نو مرض د تدلیس پکښې هم دے او بیا یې عنعنه کړیده نو دَ غیر مقلدینو او خصوصاً د تحقیقاتی د قاعدے مطابق چه المدلس اذا عنعن فلا یحتج به - نو فلا یحتج به

اوولسم دلیل:

قال ابن حزم - عن حماد بن سلمه عن محمد بن اسحاق عن محمد بن ابراهیم التیمی عن محمد بن عمرو بن عطاء ان المسور بن مخرمه صلی علی الجنازه فقرأ فی التکبیرة الاولیٰ فاتحة الکتٰب وسورة قصیرة رفع بهاصوته - المحلی ۱۲۹/۵

مسور بن مخرمه د جنازے مونځ اوکړو نو اول تکبیر کښې یې فاتحه اولوسته او یو وړوکې سورت او آواز یې پورے اوچت کړو -

جواب: په دے کښې محمد بن اسحاق راوی هم دے چه حالت یې مخکښې بیان شو چه کذاب - دجال من الدجاجلة وغیره جرحو سره موصوف وو او دویم راوی پکښې محمد بن ابراهیم التیمی دے -

قال ابن حجر۔ محمد بن ابراهیم التیمی شیخ لا یعرف روی عن ابن ابی شیبه وعنه ابراهیم بن عبدالحمید ... التهذیب ۹/۷

او دویم۔ محمد بن ابراهیم التیمی الصنعانی دے نو ابن حجر فرمائی : محمد بن ابراهیم التیمی الصنعانی ذکره ابو الفتح الازدی فی کتاب الضعفاء وقال ضعیف جداً۔ التهذیب ۹/۷

نو یو مجهول دے او دویم ضعیف جداً دے نو قابل احتجاج نه شو او روایت موقوف هم دے نو د تحقیقاتی د قاعدے مطابق چه لا حجة فی قول احد دون الرسول۔ نو فلا یحتج به۔

اتلسم دلیل :

وعن ابن جریج عن مجاهد فی الصلوة علی الجنازة یکبر ثم یقرأ بام القرآن ثم یصلی علی النبیؐ۔ المحلی ۵/۱۳۰

جواب اول : دا دے چه یو خو دا روایت بے سنده دے۔

دویم جواب : دا چه قول د مجاهد دے نو د مجاهد قول دَ غیر مقلدینو په نزد باندے دلیل نه دے اوگوره التحقیقات ۳۹ او تحقیقاتی فرمائی چه د تابعی فتوه دلیل نه دے لکه التحقیقات ۶۸/۹۳/۱۰۱/۱۲۶ وکذا عمله کما فی ۲۵۳/

دریم جواب : دا چه ابن جریج مدلس دے لکه تحقیقاتی پرے اعتراف کړے دے په التحقیقات ۳۶/ فرمائی :

والقاری والاعمش والزهری وابن جریج وجابر الجعفی

اوپه ٦٦/٧٠/٧١/١٠٥/١٦٥ په دے صفحو باندے يئ د
ابن جريج متعلق د تدليس اقرارکړے دے نوبيايئ په
دے هم اقرارکړے دے چه المدلس اذا عنعن فحديثه
غير حجة ٦٨/٩٢/٩٧/١٠٥/١٢٦/٥٩١/٥٢٣/
٥٦٩/٦١٨/٦١٩

نوروايت دابن جريج - لاحجة فيه ١/١٦٩
اوابن جريج واقعي مدلس دے اوګوره تذكرة الحفاظ
ميزان الاعتدال ١/٦٥٩ العقد الثمين ٥/٥٠٨ تاريخ
بغداد ١٠/٤٠٠ وفيات الاعيان ٣/١٦٣ الجرح والتعديل
٥/٣٥٦ التهذيب ٦/٤٠٢

دخلقو يو متل دے چه
الله دِ په خپل واک اوړه

ابويزيد تحقيقاتی ليکلے دی چه حديث موقوف دوه
قسمه دی۔

(١) يو داچه صحابی اووائ چه امرنا۔ يا نهينا دا په حكم د مرفوع
کښ دی۔

(٢) چه اضافت يئ ونكړی د رسول ؐ فعل يا قول يا زمانے ته
نو دا حجت نه دے۔ التحقيقات ٥١٩/

نوکوم روايتونه موقوفه چه مخکښ ذکرشول چه غير
مقلدين پرے دليل نيسی نو دے کښ نه لفظ امرنا شته
اونه پکښ نهينا شته اونه يئ اضافت د رسول فعل ته

شوے دے او نہ یئے قول او زملنے ته شوے نو دلیل نیول
پرے دَکوم ځائے نه صحیح شو۔
دریم۔ داچه تحقیقاتی فرمائی۔ لا حجة فی قول احد دون
الرسول ۷۱/۱۰۱/۲۷۰/۲۷۶ نو بیا داموقوفات او اقوال
د علماؤ بے فائدے یئے ذکر کړے دی۔
دریم۔ داچه تحقیقاتی فرمائی:
سلف صالحین یوشی نه سنت کولی شی او نه یئے فرض کولی شی
بلکه داد شارع حق دے۔ التحقیقات ۶۰۳
لیکن پخپله تحقیقاتی کله فاتحه فی الجنازه ته فرض وائی لکه
۵۹۹/۶۰۰/۶۰۱
کله ورته واجب وائی لکه ۶۰۹
کله ورته ضروری وائی لکه ۵۹۹/۶۰۶
کله ورته سنت وائی لکه ۵۷۴/۵۷۵/۵۷۶/۶۰۲/
۶۰۳/۶۰۶/۶۰۹
حاصل داچه تحقیقاتی دخان نه شارع جوړ کړے دے
کله یئے فرض کوی کله یئے واجبی کله یئے سنت کوی۔
داخومره تضاد دے ددے په دے کلام کښې لکن
کذالک التلفیق یذهب بعقله
ان کنت لا تدری فتلک مصیبةٌ
وان کنت تدری فالمصیبة اعظم

د مذهبي حنفي انصاف

اګرچه تاسو ته معلومه شوه چه دلائل مذکوره دخصم مرضوعي او ضعیف وو خو لیکن بیا هم حنفیان دومره انصاف والا دي چه فاتحه في الجنازه بدعت نه ګڼړي بلکه فرمائي چه که په نیت دثناء اولوستیا شوه نو باک نشته دے لکه ابن نجیم ذکر کوي۔

ولو قرأ الفاتحة فيها بنيه الدعاء فلا بأس به۔

بحرالرائق ۲/۱۹۷

او امام طحاوي فرمائي :

من قرأها من الصحابة يحتمل ان يكون على وجه الدعاء لا التلاوة۔ طحاوی ۱/۲۷۵

او ظفر احمد عثماني فرمائي :

اختلف المشائخ في الثناء قال بعضهم بحمد الله كما في ظاهر الرواية وقال بعضهم يقول سبحنك اللهم وبحمدك كما في سائر الصلوة وهو رواية الحسن عن الامام كذا في الدرايه ولا يقرأ الفاتحة الا على وجه الثناء ومثله في العنايه ۲/۱۹۳ اعلاء السنن ۸/۲۱۱

ددے مذکوره عبارتونو نه تاسو ته داحنافو انصاف ښرګند شو چه احناف څومره انصاف والا دي فاتحه په

نیت د دعاء او ثناء بدعت نه گنړی ـ لیکن بل طرف ته غیر مقلدین ثناء سبحنک اللهم وئیل په جنازه کښې بدعت گنړی ـ اوگوره التحقیقات ۵۸۸ / ۵۸۹
ببین تفاوت راه از کجا است تا به کجا

اِذَا حَدَّثَ كَذَبَ

مولانا عبد العزیز دابویزید دکتاب ـ التحقیقات په صـ۸ فرمائی : دابویزید په حق کښې :
ومع هذا التزم بحفظ اللسان عن السخرية والالماز والتنابز ـ چه ابویزید خپله ژبه د مسخرو او د لمز او د غلط نومونو نه بچ کړې ده ـ
زهٔ وایم چه لفظ د هفواتی او بکواسی دا تنابز نه دے نو داځه دے. د دے لفظ نه خو ټول کتاب ډک دے ـ
لکه مثلاً ۱۰/ ۱۱/ ۱۲/ ۱۳/ ۱۴/ ۱۵/ ۱۶/ ۱۷/ ۱۹/ ۲۰
او که دا یئے نه وی لیدلی نو د صـ۴۰۱ نه تر صـ۶۹۶ خو یئے لیدلے دی ځکه فرمائی :
وقد قرأت كتاب الاخ الفاضل من ۴۰۱ الی ۶۹۶ ـ
التحقیقات صـ۸ نو د دے په مابین کښې دا لفظ ـ ۴۰۲ / ۴۰۵ / ۴۰۶ / ۴۰۷ / ۴۱۳ / ۴۱۴ / ۴۱۵ / ۴۱۶ / ۴۱۷ / ۴۱۸ / ۴۲۰ / ۴۲۳ /

/۲۲۴/۲۲۵/۲۲۶/۲۲۷/۲۲۸/۲۲۹/۲۳۰/۲۳۳/
۲۵۴/۲۵۵/۲۵۶/۲۵۷/۲۵۸/۲۵۹/۲۶۲
حاصل دا چه تر ۶۹۶ پورے دا لفظ موجود دے۔
دا رنګه کله یکښې فرمائی:
هفواتی دیهودو یاد تازه کړو ۶۱۰۔ ایا دا مسخره او لمزنه دے؟
کله وائی۔ هفواتی خان یو برکے مجتهد هم ګڼړی ۶۱۲
نو دا لمز او مسخره او تنابز نه دی نو څه دی
ان یقولون الا کذبا وان هم الا یظنون۔

په کتاب التحقیقات تبصره

دے کتاب په ټائیټل پیج دا شعر لیکلے دے ۔
والله اغلاط الشیوخ لدیکم : عین الصواب ومقتضی البرهان
والله انهم لدیکم مثل : معصوم وهذا غایة الطغیان

جواب

لیس اغلاط الشیوخ عندنا : عین الصواب ومقتضی البرهان
بل اذا وجدنا اغلاط الشیوخ عندنا : فرددناها بادلة فی کل اوان
ووصل فیه الی امامنا محمد طاهر : مصائبٌ فی الصوابی والمردان
لکن انتم اعمیاء عن کتب شیخنا : کبقیة الاثار واصول السنة والعرفان
ولیس نحن مثلکم فی وتیعة : جعلتم الائمة الاربعة من زمرة الشیطن
وتستعبون الترضی للصحابة : غیر معاویة وسمرة وابی سفیان

نبين لكم ايماننا واعمالنا : اسمعوا يا سلفية فی باكستان
نؤمن باالله ايمان حق : وبرسولنا الذی بعث للانس والجان
وعلى جميع الرسل والكتب التی : انزلها الله فی الناس للتبيان
ولا نقول فی الصحابة غير خير : الذين هم اولو العرفان
ونقلد فی مسائل ليست منصوصة : لابی حنيفة يذكر باالنعمان
فهذا ايماننا يا سلفية : وهنيئاً لنا بهذا الايمان

(۱) د دغه كتاب په صـ ۳۱ ليكلی دی ـ منی پاكه ده
(۲) په صـ ۴۲ كښی فرمائی ـ چه د سپی خوله او لعاب نجس دی او نور بدن ئے منصوصی نجس نه دے قياسی نجس دے ـ او قياس خو دوی نه منی نو نور بدن د سپی د دوی په نزد پاک دے ـ
(۳) او په صـ ۴۵ فرمائی : چه د حلال ځناور غټ او واړه بول پاک دی ـ يعنی غوشيان او بيچی او متيازے ئے پاكے دی ـ
فهنيئاً لكم بها
(۴) په صـ ۱۰۲ : قرآن بے اودسه مسح كول جائز دی ـ
(۵) په صـ ۲۸۵ كښی فرمائی : كه په جنابت كښی امامت اوشو نو په مقتديانو اعاده نشته دے ـ
(۶) په صـ ۲۳۴ وائی : چه په بينو دونكی د مونځ كافر دی ـ

پنځم فصل

جنازه په جهر شویده او په خفیه هم شوے ده لیکن امام ابوحنیفه رح او د هغه متبعین فرمائی چه هغه لپاره د تعلیم شویده لکه د عبد الرحمٰن مبارکفوری قول به راشی. نو ابوحنیفه رح فرمائی چه جنازه په پټه کوئ ځکه دا دعاء ده مړي ته لکه حدیث کښې راځي :

اذا صلیتم علی المیت فاخلصوا له الدعاء. ابوداود ص ۱۰۰ ج ۲

او جنازه کښې ټولے دعا ګانے راغلی دي لکه.

اللهم اغفر لحینا و میتنا وشاهدنا وغائبنا وصغیرنا وکبیرنا. ابوداود ص ۱۰۰ ج ۲

او دا حدیث د ابن عباس نه هم منقول دے چه هیڅ

دَ

هغه سند ته حسن ویلے دی اوګوره اثار السنن ص۲۳۲

او دابو ابراهیم الانصاری عن ابیه نه هم نقل دی چه
هغه نسائی او ترمذی نقل کړے دی او حسن او صحیح یئے
ورته ویلی دی۔ اثار السنن ص۲۳۲

(۲) اللهم اغفرله وارحمه وعافه واعف عنه واکرم نزله ووسع
مدخله واغسله بالماء والثلج والبرد ونقه من الخطایا
کما نقیت الثوب الابیض من الدنس الخ مسلم ص۳۱۱ ج۱

(۳) اللهم عبدک وابن عبدک وابن امتک یشهد ان لا اله
الا انت وحدک لا شریک لک ویشهد ان محمدا عبدک
ورسولک الخ مستدرک ص۳۵۹ ج۱

(۴) اللهم انت ربها وانت خلقتها وانت هدیتها للاسلام وانت
قبضت روحها وانت اعلم بسرها وعلانیتها جئنا شفعاء
فاغفرلها۔ (ابوداود ص۱۰۰ ج۲)

دا رنګه بله دعا په موطا مالک ص۲۰۹ او مصنف عبدالرزاق
ص۴۸۸ ج۳ کښې ده

نوچه جنازه دعا ده نو امام ابوحنیفهؒ فرمائی چه دعا پټه ویل
بهتر دی لکه الله جل جلالهٗ فرمائی :

ادعوا ربکم تضرعا وخفیة انه لا یحب المعتدین۔ (اعراف ۵۵)
او ـــــ اذ نادی ربه نداءً خفیا۔ (مریم ۳)
او په حدیثو کښې یئے هم خفیه دعا ته غوره ویلے ده۔
او دابو امامه په حدیث کښې هم پټه ثابته ده او سنت یئے

ورته ویلے دہ لکه نسائی ۲۱۸/۱ او کتاب الام للشافعی ص ۲۳۹/۱
والبیهقی ص ۳۹/ج۴ والحاکم ص ۳۶۰/ج۱

او امام نووی فرمائی چه:

وقد اتفق اصحابنا علی انه ان صلی علیها بالنهار اسر وان صلی باللیل ففیه وجهان الصحیح الذی علیه الجمهور یسر والثانی یجهر واما الدعاء فیسر بها بلا خلاف

(نووی ص ۳۱۱/ج۱)

زمونږ ټول ملګری په دے متفق دی چه که مونځ د جنازے د ورځے کوی نو پټ به یئے کوی او که د شپے جنازه کوی نو د جمهورو مسلک دادے چه پټه دِ اوکړی او دویم مسلک دادے چه جهر دِ اوکړی او دعا په جنازه کښې دا خو به پټه وائی په دے کښې اختلاف نیشته دے۔

بلکه نذیر حسین دهلوی او عبد الرحمٰن مبارکفوری او شوکانی هم جهر نه خوښوی۔ مبارکفوری فرمائی چه:

جنازہ میں فاتحہ وسورۃ کا جہر مستحب نہیں۔ یہ جمہور کا مذہب ہے

فتاوی علماء حدیث ص ۱۰۷/ج۵ فتاوی نذیریه ص ۶۶۳/ج۱
نیل الاوطار ص ۲۹۸/ج۲ او فقه السنة د سید سابق ته هم لږه رجوع وکړی ص ۴۶۱/ج۱

او عبد الرحمٰن مبارکفوری فرمائی چه:

تعلیم کے لیئے تو بلند آواز سے پڑھنا جائز ہے لیکن اس کو عادت بنانا صحیح نہیں۔

(بحواله مجموعة الرسائل ص ۲۷/ج۱ صفدر اکاڑوی)

یوه شبهه

عن جبیر بن نفیر یقول سمعت عوف بن مالک یقول صلّیٰ رسول اللّٰه علی جنازة فحفظت من دعاءه هو یقول الخ

د دے نه جهر ثابتیږی ځکه لفظ د حفظت په دے صریح دلیل دے او په بعض نورو حدیثونو کښ لفظ د سمعت راځی او سمعت هله راځی چه جهر اوشی۔

(۱) جواب: دا جهر للتعلیم وو لکه عبد الرحمٰن مبارکفوری چه اوفرمائیل۔

(۲) جواب: د حفظت په باره کښ امام نووی فرمائی:

یتأول هذا الحدیث علی ان قوله حفظت من دعاءه ای علمنیه بعد الصلوٰة فحفظته ـــ نووی ص $\frac{311}{1}$

(۳) جواب: که سمعت نه همیشه لپاره جهر واخلی نو بیا به دے لاندے حدیثونو سره څه کوی

۱: عن ابی قتاده ان النبی صلی اللّٰه علیه وسلم کان یقرأ فی الظهر فی الاولیین بام الکتاب وسورتین وفی الرکعتین الاخریین بام الکتاب ویسمعنا .... وهکذا فی العصر

بخاری ص $\frac{105}{1}$ مسلم ص $\frac{185}{1}$ ابوداود ص $\frac{116}{1}$ اثار السنن ص $\frac{127}{}$

۲: عن ابی وائل قال کان عثمان بن عفانؓ یقول اذا فتح الصلوٰة یقول سبحٰنك اللّٰهم وبحمدک وتبارک اسمک وتعالیٰ جدک

ولا الہ غیرک یسمعنا ذالک ۔ اثار السنن ص۹۳
دلته هم لفظ دسمع راغلے دے کوم یو غیر مقلد په دے
باندے عمل کوی ؟
بارک تجرّو باءی لا تجرّ

دویمه شبهه

بعض غیر مقلدین وائی چه مقلدین حنفیان جهری جنازے
ته بدعت وائی او دا خو ثابته ده په دلائلو سره نو ددے حدیثونو
مخالفت کول عین یهودیت دے۔
جواب: احناف ورته بدعت نه وائی بلکه دا ورته غیر مقلد
پخپله ویلی دی دا بے ځایه فتوے د غیر مقلدینو پیشه ده
د احنافو نه۔
دا یو غیر مقلد عالم وو عبد الوهاب نوم ئے وو دهغه
باره کښې بل غیر مقلد عالم عبد الستار لیکی چه:
اس مولوی نے سب سے پہلے دہلی میں بلند آواز سے نماز جنازہ پڑھنے کی
رسم ڈالی۔ مقدمہ تفسیر ستاری ص۱۵
احناف د الله تعالیٰ د دلے فتویٰ نه او ساتی۔

خاتمه

په دے کښ بعض اعتراضونه او د هغې جوابونه ذکر کولے شی چه هغه زمونږ د زمانے بعض غیرمقلدینو کړے دے په هغه اجتماع کښ

اعتراض ۱ : مقلد عالم نه دے هغه جاهل دے ځکه چه هغه ځان په امام پورے تړلے دے او حواله په امام شافعیؒ ورکوی۔

جواب : ورکولے شی په یو څو وجوهو باندے ۔ یعنی دا خبره غلطه او بے بنیاده ده د څو وجونه۔

(۱) اوله وجه : د امام شافعیؒ نه دا خبره په صحیح سند سره پیکار ده ځکه چه ته هم تقلید نه کوے نو دلته د څرنګه تقلید اوکړو۔

(۲) دویمه وجه : آیا امام شافعیؒ په دے باندے څه دلیل پیش کړے دے ؛ د قرآن یا حدیث نه چه مقلد عالم نه دے۔

د باران ٭ تخته ‌یدے د ناوے لاندے د شپه شوه

(۳) دریمه وجه : خبره بالعکس ده امام قاضی ابوبکرؒ فرمائی چه :

الظاهریة لیسوا من | ظاهریه (یعنی غیر مقلدین)

علماء الشريعة۔ طبقات السبکی ص۲۵ ج۲ | دا د شریعت عالمان نه دی۔

د شپې غله په یو کور ور غله نو کور به یې او تړلو ورته وائي

ځه وایه مه ته خوغل یې ــــ دا هنه قیصه ده۔

(۲) څلورمه وجه : امام شافعيؒ خو داسے وائي چه :

الفقهاء اعلم بمعانی الحدیث۔ ترمذی ص۱۱۸ ج۱	نقهاء ښه پوهیږی په معانو د حدیثو۔

نو فقهاء او ګوره ټول مقلدین دی لیکن څوک په یو مذهب

کښې دی او څوک په بل مذهب کښې او هغوی اعلم بمعانی

الحدیث دی۔

او امام ابن الجوزی فرمائي چه :

اعلم ان فی الحدیث دقائق لا یعرفها الا العلماء الفقهاء تارة فی نقلها وتارة فی کشف معانیها۔ دفع شبه التشبیه ص۲۶	چه پوهه شه په حدیث کښې باریکات دی هغه په غیر د فقهاؤ نه بل څوک نه پیژنی کله هغه په نقل کښې دی کله په ښکاره کولو د معنیٰ کښې دی۔

نو ددے نه معلومه شوه چه په حدیثو فقهاء ښه پوهیږی

ځکه چه الله ورته فقه نصیب کړے ده او غیر مقلدین

ددے فضیلت نه عاری دی ځکه چه په فقه باندے بے

حیایه ازدراء کښې جاری دی۔

عاب التفقه قوم لاعقول لهم : وما علیه اذا عابوه من ضرر

ماضر شمس الضحیٰ وهی طالعة : ان لا یریٰ ضوءها من لیس ذابصر

طبقاة السبکی ص۳۱۷ ج۲

(۵) پنځمه وجه:
زهٔ بعض علماء کرام او فضلاء عظام چه د ائمو اربعو مقلدین دی او بنه غټ غټ او جید علماء کرام دی ذکر کوم چه سره ددے نه چه هغه مقلدین دی او د هغوی علم د هیڅ یو مسلمان نه پټ نه دے۔

حنفیان

لیث بن سعد

ابن خلکان فرمائی چه انه حنفی۔ تاریخ ابن خلکان ص۲۸۰ ج۳
او نواب صدیق حسن خان فرمائی چه انه حنفی المذهب وولی قضاء مصر اتحاف ص۲۳۷

او دے باره کښې ابن حجر لیکلی دی چه:
کثیر العلم صحیح الحدیث وکان اماما فی الحدیث والفقه والعربیة۔

او گوره تهذیب التهذیب ص۴۶۱ ج۸ وتهذیب الاسماء ص۷۴ ج۲ وتذکرة الحفاظ ص۲۰۷ ج۱ والبغدادی ص۶ ج۳

عبد الله بن مبارکؒ

طاش کبریٰ زاده او صدر الائمه مکی فرمائی چه :
ومن الائمة الحنفية عبد الله بن مبارک
مناقب موفق ص۱۳۳ ج۲ مفتاح السعادة ص۱۱۲ ج۲
او علامه امام قرشی فرمائی چه :
انه من العلماء الحنفيه۔ الجواهر المضية ص۲۸۱ ج۱ همدارنگه الفوائد البهية ص۱۰۳
د عبد الحی لکنوی او تانیب الخطیب دکوثری ص۱۵۱ اوګوره
او دے باره کښ مبارکفوری لیکلی دی چه :
انه من اعلم الناس فی عصره۔ تحفة الاحوذی ص۳۲۰ ج۱
او امام ذهبی دده په حقله ذکر کوی چه :
العلامة الحافظ شیخ الاسلام فخر المجاهدین قدوة الزاهدین
تذکرة الحفاظ ص۲۵۳ ج۱ او تهذیب التهذیب ص۳۷۶ ج۵ البدایه والنهایه ص۱۷۷ ج۱۰

مکی بن ابراهیم

دا هغه عالم او محدث دے چه امام بخاری ته دده په یولسو ثلاثیاتو شرافت او فضیلت حاصل دے لکه هغه ثلاثیات به زهٔ ذکر کوم لکن دا هم حنفی دے او د لوئے درجے محدث دے۔

صدر الائمه مکی ذکر کوی دده په حقله چه : ولزم اباحنيفة

وسمع منه الحديث والفقه واكثر عنه الرواية ۔
بيا فرمائي چه : وكان يحب ابا حنيفة حبا شديدًا
ويتعصب لمذهبه مناقب موفق ص ۲۰۳/۱۲ و ص ۲۰۴/۱۲
او امام ذهبي دده په حقله ليكي :
هو الامام شيخ الخراسان وقال ابن سعد ثقة ثبت۔ تذكرة ص ۳۳۲/۱۲

ثلاثيات د مكي بن ابراهيم

(۱) باب اثم من كذب على النبي الخ حدثنا المكي بن ابراهيم ص ۲۱/۱۲
(۲) باب قدركم ينبغي ان يكون بين المصلي والسترة الخ
حدثنا المكي بن ابراهيم الخ ص ۷۱/۱۲
(۳) باب الصلوٰة الى الاسطوانة الخ حدثنا المكي بن ابراهيم الخ ص ۷۲/۱۲
(۴) باب وقت المغرب الخ حدثنا المكي بن ابراهيم الخ ص ۷۹/۱۲
(۵) باب صيام يوم عاشورا الخ حدثنا المكي بن ابراهيم الخ ص ۲۶۸/۱۲
(۶) باب اذا احال دين الميت على رجل جاز الخ حدثنا المكي الخ ص ۳۰۵/۱۲
(۷) باب البيعة في الحرب على ان لا يفروا الخ حدثنا المكي الخ ص ۴۱۵/۱۲
(۸) باب من رأى العدو فنادى باعلى صوت الخ
حدثنا المكي الخ ص ۴۲۷/۱۲
(۹) باب غزوة خيبر الخ حدثنا المكي بن ابراهيم الخ ص ۶۰۵/۲۲
(۱۰) باب آنية المجوس والميتة الخ حدثنا المكي بن ابراهيم الخ ص ۸۲۶/۲۲
(۱۱) باب اذا قتل نفسه خطأً فلا دية له الخ
حدثنا المكي بن ابراهيم الخ ص ۱۰۱۶/۲۲

ابو عاصم النبیل

خپل نوم یې ضحاک بن مخلد المتوفی ۲۱۲ھ دے۔

قال الامام الذهبی "

هو شیخ الاسلام الحافظ وقال ابن معین ثقة محدث کثیر الحدیث وقال ابن سعد ثقة نقیه محدث و اجمعوا علی زهده وعلمه و دیانته و اتقانه۔ تذکرة الحفاظ ص۱۳۳ ج۱ و تهذیب التهذیب ص۴۵۱ ج۴۔ او دا هم حنفی دے او ددی هم شپږ ثلاثیات امام بخاری ذکر کړے دی او هغه ته په دے باندے شرافت حاصل شوے دے۔

دده ثلاثیات

(۱) باب اذا نوی بالنهار صوما الخ حدثنا ابو عاصم الخ ص۲۵۷ ج۱
(۲) باب من تکفل عن المیت دینا الخ حدثنا ابو عاصم الخ ص۳۰۶ ج۱
(۳) باب هل تکسر الدنان التی فیها الخمر الخ حدثنا ابو عاصم الخ ص۳۳۶ ج۱
(۴) باب بعث النبی اسامه بن زید الخ حدثنا ابو عاصم الخ ص۶۱۳ ج۲
(۵) باب مایؤکل من لحوم الاضاحی الخ حدثنا ابو عاصم الخ ص۸۳۵ ج۲
(۶) باب کیف یبایع الامام الناس الخ حدثنا ابو عاصم الخ ص۱۰۷۰ ج۲

په احنافو کښې نور هم جید جید علماء تیر شوے دی لیکن د رسالے داوږد والی په وجه په دے باندے اکتفا کوم او په دے ثلاثیانو باندے حضرت العلامه خان بادشاه صاحب رساله لیکلے ده الدر المنظوم فی مناقب الامام المظلوم۔ فطالعها فانها مفیدة جدا

حنبلیان

امام ابن تیمیه

دا حنبلی المذهب دے لکه نواب صدیق حسن خان
فرمائیلی دی : الجنة فی الاسوة بالسنة ص۳۸
دا رنگه ابو اسماعیل الهروی او فخر البعلبکی او محب الدین
مقدسی او امام سفراوی او ابوبکر عبد الرزاق بن الشیخ عبد القادر
جیلانی او ابو موسی الفقیه او امام ابن الجوزی دا ټول حنبلیان
وو لکه تذکرة الحفاظ دامام ذهبی څلورم جلد اوګوره آیا
دا ټول جاهلان دی ؟ باین عقل و دانش بباید گریست

شافعیان

امام دمیاطیؒ امام سمعانیؒ امام نوویؒ او امام ابو شامهؒ
المقدسی الشافعیؒ امام المرادیؒ امام عبدان بن محمدؒ امام ابوعوانة
اسفرائنیؒ امام بن سریجؒ امام ابن زیادؒ امام محمد بن یوسف
بن بشرؒ امام ابوبکر الشافعیؒ امام ابو نصرؒ امام ابو الولیدؒ
امام ابن حبان او اسماعیلیؒ او امام حلیمی او امام شیرازیؒ
او امام مالینیؒ او امام برقانیؒ او امام خطابیؒ او خطیب بغدادیؒ

او امام بغوی او ابن عساکر او امام حازمی او ابن الانماطی او
ابن الصلاح شافعی او امام ابیوردی د شافعیانو دی لکه تذکرة
دامام ذهبی څلورم جلد مطالعه کړئ۔

مالکیان

امام ابو الطیب امام احمد بن دحیم بن خلیل قاضی
ابو الطاهر الزهلی امام ابو محمد المعروف بالعسال او امام ابو محمد
المعروف بابن التبان او امام ابن الباجی او اسمعیل قاضی او امام
ابو الغرب او وهب بن میسره او امام ابوذر الهروی او امام
دانی او امام ابن عبد البر المالکی او امام ابن عبد الحکم او امام
ابهری او امام ابو العباس الانصناوی او الحارث بن مسکین
او امام فخر الدین او امام ابن دقیق العید دا ټول مالکیان دی هم
دغه رنګ څلورم جلد د ذهبی ذکر کړے دی۔ پوره تفصیل طائفه
منصوره د سرفراز ګکړ اوګورئ۔
نو دا ټول جاهلان وو۔ دا عالمان نه دی (العیاذ بالله)
وره خوله او غټے خبرے۔
دوی ته نسبت کول د عدم علم دا یا جهالت دے یا غوایت دے۔

(۶) شپږمه وجه:

اصل خبره داده غیر مقلدین چه کوم ځائے کښې پیدا
شوے دی هلته ئے فساد جوړ کړے دے کله امامانو ته

رد بد وائی کله یو فساد کله بل فساد اوپه دے باندے تجربه
گواه ده او غیر مقلدینو پخپله په دے باندے اقرار کړیدے۔
لکه نواب صدیق حسن خان ذکر کوی چه
فقد نبتت فی هذا الزمان فرقة ذات سمعة وریاء تدعی
لانفسها علم الحدیث والقرآن والعمل بهما مع العلاة فی
کل شان مع انها لیست فی شیئ من اهل العلم والعمل والعرفان۔
(الحطه فی ذکر الصحاح الستة ص۱۵۳)
او بیا نواب صاحب د غیر مقلدینو د علم اندازه فرمائی چه:
ولا یعرفون من فقه السنة فی المعاملات شیئًا قلیلا لایقدرون
علی استخراج مسئلة واستنباط حکم علی اسلوب السنن و
اهلیها وهم اکتفوا عن العمل بالدعاوی اللسانیة وعن
اتباع السنة بالتسویلات الشیطانیة ثم اعتقدوها عین
الدین فقد اختبرت ایاهم مرارا فما وجدت احدا یرغب
فی طریق الصالحین او یسیر سیرة المؤمنین بل وجد تهم
منهمکین فی الدنیا الدنیة مستغرقین فی زخارفها الردیه
جامعین للجاه والمال طامعین فیه من دون مبالات
الحلال والحرام خلاة الاذهان عن حلاوة الاسلام قساة
القلب بالنسبة الی المسلمین ص۱۵۱
او بیا نواب صاحب شکوٰی پیش کوی د دوی نه:
وکیف یفلح قوم یخالف قولهم فعلهم وفعلهم قولهم
یقولون عن خیر البریة وهم شر البریة ۔ الحطه ص۱۵۴

او بیا فرمائی چه :

العجب من ان یسمون انفسهم الموحدین المخلصین وغیرهم بالمشرکین المبتدعین وهم اشد الناس تعصبا وغلوا فی الدین ص۱۵۴

بیا فرمائی چه :

فما هذا دین ان هذا الا فتنة فی الارض وفساد کبیر ص۱۵۵

غیر مقلدینوله پکار دی چه په دے عبارتونو کښې ښه سوچ او فکر اوکړی چه نواب صاحب څومره کیله مند دے دغیر مقلدینو نه ۔

۲: دویم اعتراض :

چه دا مقلدین اتباع او تقلید یو شے گنړی او دا ددوی جهالت دے ۔

جواب : دا جهالت نه دے بلکه دا بناء دے په دلائلو باندے

الله جل شانه فرمائی چه :

(۱) واذا قیل لهم اتبعوا ما انزل الله قالوا بل نتبع ما الفینا علیه اباءنا ۔ بقره (۱۷۰)

دلته دمشرکانو دمشرانو سره څه دلیل دقرآن او حدیث وو چه دوی یئ اتباع کوله چه تاسو وائی اتباع دیته وائی چه دلیل وی پرے دقرآن او حدیث نه تدبر !

اوالله جل شانه فرمائی :

(۲) ولا تتبعوا خطوات الشیطن ۔ بقره (۱۶۸)

دلته شیطٰن سره کوم دلیل دقرآن اوحدیث دی چه نسبت داتباع ورته شوے دے۔

(۳) ولا تتبعوا خطوات الشیطٰن ۔ الایة بقرہ (۲۰۸)

(۴) ولا تتبعوا خطوات الشیطٰن ۔ الایة انعام (۱۴۲)

(۵) فاتبعوا امر فرعون ۔ هود (۹۷)

دلته د فرعون سره کوم دلیل دی۔

او دے پشان ګنړ ایاتونه په قرآن کښې نورهم شته دی۔

او علامه ابن ملک او علامه ابن المعینی د تقلید دا سے تعریف کړی۔

التقلید اتباع الانسان غیره فیما یقول ویفعله علی ظن انه محق بلا نظر فی الدلیل ۔ شرح منارمصری ص۲۵۲ او الحسامی ص۱۹۰ همدارنګه اوګوره کشاف اصطلاحات الفنون ص۱۱۷۸

او رشید احمد ګنګوهی فرمائی چه :

اتباع اور تقلید کے معنیٰ واحد ہیں ۔ سبیل الرشاد ص۲۷

او که څوک وائی چه فرق پکښې شته دے نو پکار ده چه د قرآن او حدیث نه یئے او نبائی د ابن قیم او د نورو مقلدینو اقوال دِ نه پیش کوی ۔

۳: دریم اعتراض :

مقلدین سخت تعصبیان دی ضد او عناد پکښې ډیر زیات دے۔

جواب : مقلدین چه صحیح تابعداروی د امام ابوحنیفة هغوی تعصبیان نه دی بلکه خبره بالعکس ده۔

نواب صدیق حسن خان غیرمقلدین (اهل حدیث) په گوته کړے دی لکه هغه فرمائی :

العجب من ان یسمّون انفسهم الموحدین المخلصین وغیرهم باالمشرکین المبتدعین وهم اشد الناس تعصبًا وغلوًّا فی الدین ــ الخطه ص۱۵۴

او دعبد الشکور حصاوی غیرمقلد تعصب اوګوره هغه وائی :

حق مذہب اہلحدیث ہے باقی جھوٹے اور جہنمی ہیں تو اہلحدیثوں پر واجب ہے کہ ان تمام گمراہ فرقوں سے بچیں۔ بلفظہ
سیاحۃ الجنان بمناکحۃ اہل الایمان ص۴

او دغه متعصب وائی چه :

سچا فرقہ اور ناجیہ اہل حدیث ہے باقی سب فی النار والسقر ہیں۔
ایضا ص۲۳

او دا هنا نو باره کښې لیکی :

مجھے تو ان کے مذہب میں قطعًا کوئی بھلائی نہیں دکھائی دیتی بلکہ ظلمات اور سیئات ہی نظر آرہے ہیں۔ نتائج التقلید ص۵
یوه ګوته چه بل ته نیسی څلور ځان ته راګرځی۔

۴ : څلورم اعتراض :

مذهبونه صرف دوه دی اسلام اوکفر څلور مذهبونه دا یو بدعت دے چه پیدا شوے دے حُکم الله فرمائی:

(فریقٌ فی الجنه وفریقٌ فی السعیر)۔

جواب : دا خبره باطله ده په یو څو وجوهو باندے :

اوله وجه: داده چه دامذهبونه په عقائدوکښ یودی مخالف نه دی لکه تاج الدین سبکیؒ فرمائیُ:

وهذه المذاهب الاربعه - ولله الحمد - فی العقائد واحدة الامن لحق منها باهل الاعتزال او التجسّم والافجمهورها علی الحق (معید النعم ومبید النقم ص۲۲ طبع مصر)

دویمه وجه: داده که دامذاهب د اسلام مقابل شی نوبیا محمد بن عبد الوهاب هم په دے زمره کښ داخل دے لکه چه الشیخ احمد بن حجر بن محمد آل ابوطامی قاضی محکمة شرعیة القطریه خپل کتاب ـ الشیخ محمد بن عبد الوهاب عقیدته السلفیة ودعوته الاصلاحیه ص۵۶ کښ فرمائیُ چه ددے تصحیح عبد العزیز بن عبدالله بن بازکړے دے نو فرمائیُ چه:

ونحن فی الفروغ علی مذهب الامام احمد بن حنبل ولاننکر علی من قلد الائمة الاربعة دون غیرهم لعدم ضبط مذاهب الغیر کالرافضة والزیدیة والامیة ونحوهم لانقرهم علی شیئ من مذاهبهم الفاسدة بل نجبرهم علی تقلید احد الائمة الاربعة - انتهیٰ

دریمه وجه: داده چه هغه دوه مذهبونه نه دی اسلام اوکفر بلکه هغه دینونه دی یو دکفر او بل د اسلام اومذهبونه څلور دی په اسلام کښ په فرعی مسائلوکښ مذاهب دی په عقائدوکښ نه دی - تدبر

خلورمه وجه : داده چه امام شاه ولی الله دهلوی فرمائی :

ان هذه المذاهب الاربعة المدونة المحررة قد اجتمعت الامة ومن یعتد به منها علی جواز تقلیدها الی یومنا هذا وفی ذالک من المصالح مالایخفیٰ لا سیما فی هذه الایام۔

(حجة الله البالغة ص ۱۵۴/۱۶ طبع مصر)

او دغه موصوف په بل مقام داسے لیکی چه :

فالتمذهب للمجتهدین سِرٌّ الهمه الله تعالیٰ العلماءُ علیه من حیث یشعرون اولا یشعرون۔ (الانصاف ص ۲۳ طبع دهلی)

نو که دامذهبونه د اسلام مقابل وی نو شاه ولی الله ئیے صفت ولے کوی ؟

پنځمه وجه : داده۔ که مذهبونه دوه شی اسلام او بل کفر نو بیا غیرمقلدین هم تقریبًا دولس ډلے دی هغوی یکښې بیا اولاً او بالذات داخل دی۔

۱۔ جماعت المسلمین
۲۔ حزب الله
۳۔ جمعیت اهلحدیث
۴۔ جمعیت غرباء اهلحدیث
۵۔ کانفرنس اهلحدیث
۶۔ امیر شریعت صوبه بهار
۷۔ فرقه ثنائیه

دغیرمقلدینو اجتهاد

زهٔ یو څو اجتهادات دغیرمقلدینو ذکرکوم هغوی تقلید نه کوی او یو معمولی چنړے یئے عُمان د امام شافعیؒ او امام ابوحنیفهؒ نه په اجتهاد کښ اوچت گنړی او مقلد ته جاهل وائی نو زهٔ یو څو اقوال دغیرمقلدینو تاسو ته وړاندے کوم نو دا فیصله په تاسو ده او گورئ عجیبه اجتهاد دی چه څو مره ناروا حرام څیزونه یئے په خپل ناقص اجتهاد جائز او حلال کړے دی ۔

(۱) نواب صاحب فرمائی چه :

فمیتة البحر حلال سواء ماتت بنفسها او بالاصطیاد..... سواء کان سمکا او بقرا او غنما او کلبا او خنزیرا او انسانا بحریا...... یحل اکله بلا ذبح ۔ کنزالحقائق ص۱۸۵

(۲) او نواب وحیدالزمان صاحبؒ فرمائی :

اذا ولج فی فرج امرأة میتة فالمرجح فیه عدم الوجوب.

یعنی غسل پرے واجب نه دے ۔ نزل الابرار ص۲۳ ج۱

(۳) او فرمائی چه :

واجازوا للدول الاسلامیة ان لم تجد قرضا حسنا ان یأخذ الاموال بالربا ۔ کنزالحقائق ص۱۳

(۴) ویستحب الترضی للصحابة غیرابی سفیان ومعاویة و

عمرو بن العاص بن شعبه وسمره بن جندب. کنز ص۲۲۴

(۵) او حکیم فیض عالم غیر مقلد فرمائی چه :

سیدنا علیؓ کے خود ساختہ حکمرانہ عبوری دور کو خلافت راشدہ میں شمار کرنا صریحا بددیانتی ہے۔ خلافت راشدہ ص۵۶

او بیا فرمائی :

ہمیں اس مقام پر یہاں مکرر یہ کہنے کی اجازت دیجیے کہ سیدنا علیؓ کی نام نہاد خلافت نہ تو قرآنی معیار پر پوری اترتی دکھائی دیتی ہے نہ نبی کریمؐ نے آپ کی خلافت کے متعلق کوئی اشارہ فرمایا۔ خلافت راشدہ ص۷۸-۷۹

حضرات حسنین کو زمرہ صحابہ میں شمار کرنا صریحا سبائیت کی ترجمانی ہے۔ (سیدنا حسن بن علیؓ ص۲۳)

(۶) او نواب وحید الزمان فرمائی :

ان المتعة ثابت جوازها باية قطعية للقرآن .

نزل الابرار ص۳۳/۲۲ و ص۳۲/۲۲ موطا مالک مترجم وحید الزمان ص۵۷

عرف الجادی ص۲۰۸

فرمائی چه متعه جائز ده یعنی په کرایه زنانه راوله او زنا ورسره کوه دا جائز ده مونږ په خپل کتاب الرد القوی الوافر کښې دا خبره لیکلے وه نو بیا بعضو صاحبانو دا نه منله ویلې چه دا په مونږ افتراء ده نو دا حواله مو پیش کړه او چه بیا کله ضرورت راغلو نو بیا به زه نور حوالجات هم پیش کړم

(۷) او نور الحسن غیر مقلد فرمائی چه د نواب صدیق حسن خان حُوے دے :

اجماع کوئی چیز نہیں ۔ عرف الجادی صـ۳

اجماع جس کا وقوع اور ثبوت ممکن ہے ہم اسے حجت شرعیہ تسلیم نہیں کرتا ۔ عرف الجادی صـ۶

(۸) نو چه په دے صبر شوے نه دی او زړونو یے براس کړے دے نو فرمائی عبد الله روپړی غیر مقلد :

شریعت نے ازدواجی زندگی کو بڑی اہمیت دی ہے اور اس کا بڑا خیال رکھا ہے کہ شوہر اور بیوی میں محبت اور الفت ہو حتی کہ اس مقصد کے لیے شریعت نے اللہ پر جھوٹ بولنے کو بھی جائز قرار دیا ۔ فتاوی علماء حدیث صـ۳

(۹) او فرمائی : ولو وجد خرء فارة خلال خبز یحل اکله. کنز الحقائق صـ۱۳

(۱۰) نواب صدیق حسن خان فرمائی :

وبالجملہ استنزال منی بکف یا بہ چیزے از جمادات نزد دعاء حاجت مباح است ۔ ۔ بلکہ گاہے واجب گردد ۔ عرف الجادی صـ۲۰۷

(۱۱) فلو ادخل الجنی حشفته فی فرج المرأة ولم تره ولم تنزل لا یلزم علیها الغسل ۔ نزل الابرار صـ۲۳/۱

(۱۲) وکذالک فی بول الکلب وخرائه والحق انه لا دلیل علی النجاسة ۔ نزل الابرار صـ۴۹ صـ۵

(۱۳) او فرمائی چه که روژه دار د خپلے بی بی د فرج او دبر نه علاوه په بل ځائے کښی ورله جماع اوکړی او منی خارج نه شو. روژه نه ماتیږی ۔ او جامع امرأته فیما دون الفرج او الدبر ۔ نزل الابرار صـ۴۸/۱

(۱۴) او فرمائی که کافر پسے یئے مونځ اوکړو او بیا مونځ پسے خبر شو

چه کافر دے نو اعاده پرے نشته -

ولو اخبر بعد الصلوة بانه کافر لا یعیدون - کنز الحقائق ص۲۳

(۱۵) ومن لم یجد الا ادمیا مباح الدم کحربی وزان محصن فله قتله واکله - کنز الحقائق ص۱۸۷

(۱۶) المذاهب الاربعة سبل الشیاطین - سبیل الرسول ص۵ سیالکوٹی

نو د غیر مقلدینو په نیلام گهر کښې دا مندرجه ذیل امورخه په اسانه ملاویږی :

(۱) مرداره د بحر حلاله ده اګر که سپے او انسان او خنزیر وی -

(۲) چه د سړے ښځے په فرج کښې ذکر داخل کړی نو غسل واجب نه دے -

(۳) د ضرورت په وخت سرود جائز دے -

(۴) صحابو ته رضی الله عنه ویل مستحب دی لکن ابوسفیان معاویه او عمر بن العاص سمره بن جندب ته مستحب نه دی -

(۵) د علیؓ خود ساخته عبوری حکومت خلافت راشده کښې شمارل بد دیانتی ده -

(۶) حسنینؓ په صحابو کښې شمارل دا د سبائیت ترجمانی ده -

(۷) متعه (زنا) جائز ده قرآن کښې پرے آیت دلیل دے -

(۸) اجماع د سره دلیل نه دے -

(۹) د ښځے د خوشحالولو لپاره په الله دروغ ویل جائز دی (او الله ورته لوے ظالم ویلے دی)

(۱۰) که د روټئ په مینځ کښې د سړے غل ملاؤشو نو خوراک یئے

جائز دے۔

(۱۱) د ضرورت په وخت منی په لاس سره ویستل جائز دی کله واجب گرځی۔

دا دے صاحبانو اجتهاد دے واقعی چه په دے باندے مقلدین جاهلان دی او دا اجتهاد دِ د غیرمقلدینو مبارک شی۔

دا خو یو څو مسائل مونږ مُشت نمونه خروار پیش کړل گنی نور ډیر مسائل دد یو شته دے او په هغه خپلو عبارتونو سره ہم ذکر کړل چه بیا دانه وائی چه دائے د ځانه لیکلی دی۔

آفت بڑی ہے دین پہ اللہ خیر کرے
اب کر رہے ہے اجتہاد بوم زاغ بھی
جب چھوڑ کر تقلید کو تم ہوگی آزاد : ہے خوف کہ ایمان تم برباد کرینگے

هذا آخر ماتیسرلی فی هذا الکتاب والله اعلم بالصواب

فرغت من تسوید هذه الرسالة لیلة الخمیس من شهر محرم الحرام

موافق اپریل ۱۱/ ۲۰۰۱ء

اظهار حقیقت

انسانان واړه باغیان کړل خیټې تا
د قرآن نه روګرځان کړل خیټې تا

غوان چرګان د ډیپناه کړل نه مهیږي
لوے لوے خلق پریشان کړل خیټې تا

چه شمیرے ته یئے ساتلی نوکران وو
هغه خلق فقیران کړل خیټې تا

صرف ته یئے تا دپاره دین بدل کړي
قادیانان څوک عیسایان کړل خیټې تا

رور دَ رور وینو ته تږے لار کښې ناست دي
یو تر بله دشمنان کړل خیټې تا

خپل ځان پوره کوي که رور یئے ژاړي
خود غرضه مشران کړل خیټې تا

صرف ته یئے تا دپاره وهي منډے
د بدانو نوکران کړل خیټې تا

د جُمات کټ کښې وي ناست شکرانے اخلي
خپل مقصد لره پیران کړل خیټې تا

په زکوٰة اسقاط اره باندے جګړه ده
په دے جنګ د بدعتیان کړل خیته تا

چه یئے نه په حلال مال مطمئن نه کړے
شو مجبوره وی واکوان کړل خیته تا

تهانیدار سپاهی په غیر رشوته نه ځی
وی کمزوری افسران کړل خیته تا

مدح الامام شيخ القرآن والحديث العلامة محمد يار بادشاه شيخ الحديث فى الجامعة للامام محمد طاهر دارالقرآن (پنج پير صوابى باكستان)

لنا شيخ يعلمنا الحديث   حديث رسولنا خير الانام
كذا التفسير يقرئه علينا   و يشفينا عليه بالدوام
محمد يا راسمٌ للكريم   كريم الاسم منٌ با لكرام
و بالبادشاه شهيرٌ فى الانام   جدير ثم اليق فى الاسام
له زهدٌ و تقوى ثم فضلٌ   كذا خلقٌ و رحمٌ بالفطام
تجده ذاكرا الله ايضًا   يرتل بالتلاوة للكلام
يدرس فى النهار يقوم ليلًا   يناجى الرب يترك للمنا م
كذا يدعو من الله العظيم   بحل المشكلات والسقام
و يصبح صائمًا يدوم ايضًا   بصوم البيض يحفظ للصيام
فبا التسبيح والتهليل يغذى   تروكٌ للشراب والطعام
احاط فضائل التقوى عليه   تحير فيه ناس بالتمام
ادام الله هذا الشيخ بحرًا   ليشرب منه جامًا بعد جام
له نهجٌ عجيبٌ فى الصحاح   يرتبها كسلسلة النظام
تجده طالعًا ان ذرت شيخًا   كذا يفتى و يظهر للمرام
اذا ما ذرت شيخا لم تجده   على الجولان يكره للنمام
خطيب هكذا يوم فينا   هنيئًا للجماعة من امام
ففى الفنجفير دارٌ للحديث   يجئ لها الطلاب بالزحام
و للقرآن دار من قديم   فابقيها الهى بالدوام

مدح شیخنا و امیرنا العلامة بدر العلماء شمس الفضلاء
شیخ القرآن والحدیث امیر جماعة اشاعة التوحید و السنة العالمیة
(محمد طیب طاهری مد ظله العالی)

وبارک فی المفسر یا الهی — لیمشی بالحدید و الحسام
علی اعناق فوج المشرکین — لیرمیهم سویا بالسهام
فطیبٌ طیب قد عنیت — رئیسا للجماعة والعام
یقوم نائبا و کذا الخلیفة — یسوس للجماعة بالقیام
فهیم عالمٌ بطلٌ شجاعٌ — زکیٌ ثم الیق بالقیام
جلیل ساجدٌ بالمدح احری — عظیم الاسم یذکر بالعظام
کریم طاهر للناس خیرٌ — طهور ثم موتٌ للئام
فرید الدهر للقرآن بحرٌ — عمیم الفیض یعلو بالغمام
کتاب الله منشور و عزمٌ — کذا المطلوب کلًا للامام
فیا شیخ لقد صرفت عمرًا — جزاک اللّٰه کلًا فی المرام
دعوت الناس فوجًا بعد فوج — الی التوحید دعوا للعصام
صددت الناس عن کفرٍ و شرک — من الامراض جاء للانام
فقمت مبلغا الا اله — سوی الرحمن حیّ بالدوام
لک الاحوال احوال عجیبه — ذوات المدح ترفع بالسام
فغفران و تسبیحٌ و حمد — ختام لیاسی بالسلام

و صلی اللّٰه تعالی علی خیر خلقه محمد و آله و اصحابه اجمعین

د مصنف نور تصنیفات

۱: العقد الفرید فی حل مشکلات القرآن مجید	زیر طبع
۲: التنکیل علی ما فی رسالة الشیر فوری من الاباطیل	مطبوع
۳: المسلک المنصور فی کرامات الاولیاء و زیارة القبور	مطبوع
۴: صارم ابن الدولة علی احبار الکوثری وجمیع اهل البدعة	مطبوع
۵: الرد القوی الوافی	مطبوع
۶: الکواکب الدریه فی العقائد الحنفیه	زیر طبع
۷: صاعقة الرحمٰن علی من بدل دین الرحمٰن	زیر طبع
۸: التکمیل والاتمام فی القرأة خلف الامام	زیر طبع
۹: احسن الکلام فی حیاة عیسیٰ علیه السلام	زیر طبع
۱۰: توضیح الکلام فی تحقیق ممات خضر علیه السلام	زیر طبع
۱۱: الجواهر البهیه فی الاسماء والصفات الالهیه	زیر طبع
۱۲: التنبیهات الغضنفریه	مطبوع
۱۳: التدمیریه لبعض متعصبة اللامذهبیّه	زیر طبع

د ملاویدو پته

مکتبة الیمان پنج پیر صوابی

توحید آباد نزد خواجه اکبر آباد مردان